

Záhorie
Vydáva Záhorské múzeum Skalica
- vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria
5/96
Ročník V.
cena 8,- Sk

ZÁHORIE

- vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria

Vydáva Záhorské múzeum Skalica

Zodpovedný redaktor:
PhDr. Štefan Zajíček
Výkonný redaktor:
Mgr. Vladimír Petrovič
Redaktori:
PhDr. Viera Drahošová
Mgr. Peter Michalovič
Technický redaktor:
Jozef Vaníček
Tajomníčka redakcie:
Margita A. Ilenčíková
Grafická úprava:
Mgr. Vladimír Petrovič
Reprofoto:
Ján Pardubský
Redakčná rada:
PhDr. Eva Fordinálová, CSc., RNDr. Ján Hrbatý, Mgr. Michal Kalamenovič, ThB. Branislav Kolény, Mgr. Ľudovít Košík, Mgr. Jozef Mikuš, Mgr. Miroslav Minďáš, Štefan Moravčík, PhDr. Konštantín Palkovič, CSc., Mgr. Eva Pernecká
Predseda redakčnej rady:
PhDr. Mária Zajíčková

Na obálke:
Interiér Baziliky Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, v Šaštíne
Foto: Alexander Jiroušek
Šaštín - kolorované pohľadnice. Z fondu pohľadníc ZM
Keramikár z firmy Holíčska fajansa Emil Potančok
Foto: Ján Pardubský

OBSAH

č. 5/96

R.Č.OU 10/91. Vychádza 6x ročne. Časopis v okresoch Senica a Skalica rozširuje prostredníctvom svojich stánkov PNS. Objednávky a predplatné zasielajte na adresu: Záhorské múzeum, nám. Slobody 12, 909 01 Skalica, t.č. 944230, 944253.

Časopis **ZÁHORIE** v roku 1996 vychádza s finančným prispením Štátneho fondu kultúry **Pro Slovakia**

Tlač obálky: *Adut-Adox, a.s. Skalica*

Litografie: grafobal

Tlač: *Recoprint servis Senica*

ANIČKO MILÁ, ČOS` UČINILA ALEBO SKALICA A KANCIONÁLE

Eva Fordinálová

Zavše sa stáva, že nás nečakane osloví dávny ľudský príbeh v konkrétnom časopriestore na neočakávaných miestach. A vtedy sa nám vždy vo vnútri čosi netušené zachveje. Tento záchvev posolstva z dejín - literárnych i "človečích" - som zacítila pri stretnutí s piesňou *Aničko milá, čos` učinila...* z kancionálu Dionýza Kubíka Cantiones Slavonicae /rukopis, 1791/, najmä pri záverečnej strofe - "*Zmorila si mne velice, Když sem musel jít preč ze Skalice, Skalice.*" Jeden z príbehov veľkej, neopätovanej lásky v pretrvávajúcom objatí historického mesta.

Stretnutie s trýznivou piesňou o láske k Aničke v Skalici bolo neočakávané preto, že Kubíkov kancionál Piesne slovenské síce zahrňuje mnohé texty s ľúbostnými motívmi, ale tento jediný je situovaný do konkrétneho prostredia. Tým dodáva výpovedi nielen pečať autenticity, ale aj zakorenenie v priestore, ktoré robí príbeh neopakovateľným, jedinečným. A že týmto priestorom bola práve Skalica - potešenie na našej strane. Ale zrejme to nebude ani veľmi náhodné.

Kancionále sú spevníkmi obsahujúcimi duchovnú i svetskú lyriku a najmä v barokovom období zaznamenávali veľký rozkvet a obľúbenosť. Väčšina z nich zostala v rukopisoch a poväčšine ide o piesne zozbierané, uvedeným autorom iba sústredené do zborníka. Ale medzi nemnohými - vytlačenými a obsahujúcimi pôvodné texty autora - má Skalica zastúpenie. Veď zborník skalického rodáka Jána Abrahamffyho /1662-1728/ Knižka modliteb nábožných, ktorá vyšla v Trnave roku 1693, teda približne pred 300 rokmi, je zároveň prvou tlačenou slovenskou katolíckou modlitebnou knižkou. Literárna história ju hodnotí ako výsledok inšpirácie nepokojnými časmi /protiturecké a protihabsburské stavovské boje/, krikľavými neduhmi v spoločenskom živote a najmä zásadami barokovej františkánskej zbožnosti. A práve táto "františkánska zbožnosť" prezrádza mnohé.

Františkánsky fenomén bol práve v Skalici veľmi výrazný a určujúci. Hoci sa pri Abrahamffym uvádza aj ako možné rodisko Nové Mesto nad Váhom, isté je jedno: jeho myšlienkový a citový svet poznačila Skalica: tu študoval na gymnáziu /potom v Trnave, kde absolvoval na univerzite filozofickú fakultu a dosiahol hodnosť bakalára/, v Skalici si vo františkánskom kolégiu doplňal filozofické vzdelanie a v Skalici najdlhšie pôsobil

i našiel miesto posledného odpočinku. Františkánska filozofia je poznamenaná scotizmom - zvnútornením viery /jej najvýznamnejší reprezentant - Patritius Veselý je taktiež skalický rodák/ - a intenzívne vnútorné precíťovanie sveta i viery badať aj v Abrahamffyho veršoch. Charakteristická je meditatívna báseň *Spůsob jak uvažovati*, kde finálny dojem buduje na paralele prírodných a ľudských fyzikálnych zákonov, napr.:

Slunce někdy se zatmívá,
jindy krásné, jasné bývá -
tak tělo jakkoli krásné
časem svým co světlo hasne.
Vidíš-li vodu, ta plyne,
nikdy běžet neprestane -
tak i život prudce běží,
žáden ho zde nezadrží.
Vidíš-li i pavučinu
od pavúka nasnovanú,
tu jeden písek roztrhne -
i tvé tělo snadno mine.

O Jurajovi Pavlínovi Bajanovi /1721-1792/ už možno jednoznačne povedať, že takmer celý jeho život bol nerozlučne spätý so Skalicou. A skalický františkánsky fenomén poznamenal aj jeho piesňovú tvorbu. Scotistické zvnútornenie viery zreteľne poznamenalo obsah jeho spevníkov, najmä najpôvabnejšieho Beckovského kancionála /Beckov 1758/. Duša ako nevesta a Kristus ako ženích sa v Bajanových piesňach hľadajú s rovnakou mystickou vrúcnosťou ako vo svetovej literatúre v biblickej *Piesni piesní* a neskôr v básňach sv. Jána z Kríža. Ale Bajan má čosi dôležité aj so svojím predchodcom Abrahamffym - prírodnú metaforiku - ale na oveľa vyššej poetickej úrovni. Typické sú obrázky z básne *Kdes`, můj ženichu milý -*

Půjdem techdy na pole, na role...
Kde si kvítku vonný?
Kde paseš, kde prebýváš, spočíváš,
kde si pri poledni?

Ale nikde na poli, na roli
nenalézám můj kvítek, ach, srdce mňa bolí!

A Bajan sa nedokázal v prírodných obrazoch zaprieť ako Skaličan: to v jeho veršoch nespieva biblická vínna réva - to sú skalické záhrady a vinohrady:

Povedzte mne ščepnice, vinice:
kde jest můj vinný kmen?
Zdaliž po vašich cestách, po runách
s vami netráví den?
Mluvia ke mne ščepnice, vinice:
"Nebyl tu, ó nevesto,
hledaj ho inde ven!"

Plnokrvný prírodný život vyžaruje aj z vianočnej koledy *Marcinku z majíra, ach, což deláš* - a tento vstupný motív, spolu s nasledujúcim veršom - *Juríčku ze dvora, co mňa voláš?* v refréne prestupuje celou básňou a v podstate určuje jej charakter a vytvára bezprostrednú atmosféru domova.

A na túto "skalickú" líniu nadväzuje i uvedená pieseň o Aničke z Kubíkovho kancionála. Hoci zberateľ piesní Kubík nič spoločné so Skalicou nemal, v tejto zvučí i dávna tradícia trubadúrskej poézie, ale i skalický život neoddeliteľne spätý s tu pôsobiacimi rehoľami: z kontextu je zrejmé, že jej autorom je taktiež mních - a práve napätie z hranice medzi možným a nemožným dodáva piesni jej pôsobivý pôvab a nostalgiu:

Aničko milá, čos` učinila, žes` mne smutného tak zanechala, nechala?
Žehnaj te Pán Búh za tú prísahu,
kterú si dala, stojíc na prahu, na prahu.
Na prahu stála, pekná se zdála,
z prahu skočila, barvu zmenila, zmenila.
A já zostanem mníchem v kláštore,
tobe poslúžá všetci katové, katové.
A když já umrem, dám si napsati
na mojém hrobe zlaté litery, litery:
Tu leží telo, tu ležá kosti,
ne od roboty, než od žalosti, žalosti.
Ach, žalost, žalost, však si veliká!
Když se rozmnožíš, zmoríš človeka, človeka.
Zmorila si mne velmi velice,
když sem musel jít preč ze Skalice, Skalice.

Pre úplnosť treba ešte doplniť, že medzi autormi kancionálov nachádzame aj Martina Laučeka, ktorý pôsobil ako ev. kňaz v Skalici /v rokoch 1783-1802/. Ale jeho zborník náboženských modlitieb a piesní Zlatá báně /Bratislava 1776/ vznikol ešte pred jeho príchodom, takže sa obsahovo na Skalicu neviazal. Celkovo možno tému uzavrieť konštatovaním, že skalická atmosféra v barokových kancionáloch je osviežujúca a prínosná pre celú slovenskú literatúru.

Okrem Knižky modlitieb vyšli tieto Abrahamffyho práce:

Holocaustum quotidiarum /Každodenná zápalná obeť/. Viedeň 1692,
Fakule horící o pravé církvi Kristove. Brno 1700.
Harmonia Seraphica I. Hlohovec 1755,
Cantionale chorale. Hlohovec 1755,
Promptuarium hebdomadae Sanctae. Hlohovec 1759,
Harmonia Seraphica II. Skalica 1775,
Jubilis Cordis I. Skalica 1776,
Harmonia Seraphica III. Skalica 1777,
Jubilis Cordis II. Skalica 1777,
Harmonia Seraphica IV. Skalica 1779,
Jubilis Seraphicum. Skalica 1779,
Promtuarium chorale. Skalica 1780,
Skalický slovenský spevník. Skalica 1783.

Literatúra:
1. Gajdoš,V.J.: Hudobné zborníky Pavlína Bajana. In: Musicologia Slovaca I., 1971.
2. Gajdoš,V.J.: Život a dielo Jána Abrahamffyho. Martin 1942.
3. Kubík,D.: Cantiones Slavonicae. Rukopis - LAMS Martin.
4. Mišianik,J.: Antológia staršej slovenskej literatúry. Bratislava 1981.
5. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva - editor J. Minárik. Bratislava 1989.

SPEVÁK, ZBERATEĽ ĽUDOVEJ PIESNE A PUBLICISTA DR. JANKO BLAHO

Peter Michalovič

Medzi najvýznamnejšie slovenské umelecké osobnosti sa svojou bohatou celoživotnou tvorbou plným právom radí dr. Janko Blaho /15. septembra 1901 - 24. apríla 1981/, skalický rodák a patriot. Do slovenských dejín sa nezmazateľne zapísal ako náš prvý profesionálny operný spevák so vzácnym talentom, vrodenou muzikalitou, ale tiež nesmiernou aktivitou a vytrvalosťou.

Pracovné úspechy spojené s operným, operetným a symfonicko-vokálnym spevom, pedagogickou a zberateľskou činnosťou a tiež dôležité životné údaje sme si pripomenuli na viacerých podujatiach, usporiadaných pri príležitosti jeho 95. nedožitých narodenín.

Pri práci na výstave o J. Blahovi sme sa zoznámili s veľkým množstvom zaujímavého rukopisného materiálu. Sú to zväčša články o rôznych otázkach hudby a hudobnej kultúry a spomienky na rôzne významné osobnosti a udalosti, ktoré sú úzko spojené najmä s rodnou Skalicou a Záhorím. Chceli by sme sa s vami na stránkach nášho časopisu podeliť o tieto zaujímavé myšlienky a názory. Začneme úvahou o záhorskej ľudovej piesni, ako ju cítil a vnímal jej zberateľ, interpret a najmä jej milovník dr. Janko Blaho. Tento rukopis bol pravdepodobne prvopisom neskôr rozšíreného textu dr. J.Blahu, ktorý vyšiel v roku 1972 v Zborníku Záhorského múzea.

Dr. Janko Blaho: Piesne môjho kraja

Záhorie, kraj prestierajúci sa od Bratislavy až po Skalicu, ohraničený Malými Karpatami, t.j. Bielou horou a riekou Moravou, má prevažne rovinný charakter, čo vplýva aj na mentalitu ľudí, ktorí nemajú sklony k romantike ako ľudia z krajov horských. U nich prevažuje zmysel pre všednú skutočnosť, realitu, ktorá nedáva veľa podnetov na snenie. Záhoráci sú ľudia sebavedomí, pracovití, priami,

väčšinou robotníci, zeleninári a maloroľníci. Charakter ich zamestnania a povahy sa prejavuje aj v piesňach tohto kraja. Piesne delím do troch častí. Do prvej oblasti patria piesne zo skalického okresu, teda z údolia Chvojnice a z okolia Senice. Ľudia z tohto kraja sú veselí, vtipní, žartovní, plní životného optimizmu. Typickou postavou boli stareček Mauric Kvaltýn z Viesky u Radošoviec. Jedna z mnohých piesní, ktoré som od nich počul, bola Já sem ze Seňice alebo Svíc mjesíčku z jasna. No a kto by nepoznal starenku Katarínu Mikúšovú - Dzilňarku zo Starého mlýna medzi Vieskou a Oreským. Malá postavou, ale vo výrečnosti a pamäti sa im ďaleko - široko nikto nevyrovná. Však kedysi zahnali kosákom aj "kmínú", čo sa im chceli vlámať do mlynice. No naša starenka sa pamätajú aj na zlovôľu a samopaš radných pánov na holíčskom zámku, ako o tom hovorí pieseň Ten holíčskí pjekní zámek. Jedine, koho nemali starenka rádzi, to boli "šándári a financi". Jedni k nim chodili za švárnou dcérou a tí druhí ich stále podozrievali, že pália na čierno dobrý trunk.

Piesne z druhej oblasti, ktorá sa tiahne od Brodského smerom na Malacky a na Jablonicu, majú už charakter melodicky a harmonicky oveľa bohatší. Je to kraj bôrikov a pieskov, pomerne chudobný, odkiaľ kedysi veľa ľudí chodilo pracovať do blízkej Viedne ako zeleninári alebo pomocní robotníci, hlavne v sladovniach a v pivovare vo Schwechate. Zeleninári veľmi radi spievali pesničku Hrach sa mi neurodzil. Kto by nepoznal Albína Mikulu z Brodského. To bol chlap, keď ešte slúžil líniu u 72-tych v Prešpurku. Neskoršie šenkoval na prievoze u Moravy. Dnes už je "huavička šedzivá", ale hlas mu nezostarol. Pesničiek vie mnoho a zvlášť, keď mu zahrá Apakova brodčanská dychovka tú jeho: Jak sem išeu okolo vás. No najspevavejšou dedinkou v tejto oblasti je Závod. Dedinka kedysi úpiaca pod sociálnym útlakom Duhouckých pánov, ako mi to spieval v piesni Novina, novina nebohý Florián Benkovič - Pánik, ľudový hudobník, spevák, tanečník a organista v jednej osobe.

Tretia piesňová oblasť, t.j. úbočie Malých Karpát sa tiahne od Jablonice po Bratislavu. Je to kraj pomerne najchudobnejší, poväčšine zalesnený. Tu bol útlak sociálny a tiež kultúrny najväčší. Táto skutočnosť sa odzrkadľuje aj v piesňach typickou melancholickou náladou. Je to kraj, kde tečie tá mútna voda spod Záhorá, ako mi to zaspievala Mária Frühaufová - Olšovská zo Sološnice za sprievodu husličiek Melichara Špotáka, ľudového básnika a znalca mnohých záhoráckych piesní. Pieseň Dobre ťi je Janku mi zaspieval Martin Lačný, ľudový rozprávač a výborný spevák ako zo svadieb, tak aj z pohrebov, rodák z Plaveckého Podhradia, najrázovitejšej dedinky na Záhorí.

CECHOVÉ ARTIKULY

Miroslav Minďáš

V predchádzajúcich častiach nášho cyklu sme uviedli, že cechový život sa odvíjal od pravidiel obsiahnutých v tzv. artikuloch - spísaných zvyklostiach jednotlivých cechových spoločenstiev. Artikuly boli štatúty, ktorými sa museli riadiť všetci členovia cechu. Ich obsah sa týkal napr. voľby cechmajstra, podmienok prijímania učňa či tovariša do cechu, zvolávania cechových zhromaždení, vykonávania majstrovských skúšok, náboženských a ďalších cechových zvyklostí.

V ranom období existencie cechov vydávali a potvrdzovali cechové štatúty /artikuly/ richtár, mestská rada a v menších mestečkách i zemepán. Remeselníci z novovzniknutých a mladších slobodných kráľovských miest často využívali skúsenosti svojich kolegov z materského mesta a s ich dovolením a dovolením mestskej rady preberali existujúce štatúty potvrdené pečaťou príslušného cechu z daného mesta. Takýmto materským mestom pre Skalicu bola Trnava.

Od polovice 16. storočia sa do vydávania cechových štatútov angažovala i kráľovská kancelária a nie sú zriedkavé štatúty potvrdené kráľovskou pečaťou. Keď sa od 30. rokov 18. storočia začala rozsiahla reforma uhorských cechov so snahou vytvoriť nad nimi štátnu kontrolu a liberalizovať cechový život, jedným z krokov bolo i vytvorenie tzv. Generálnych cechových artikulov v roku 1813 - rozsiahlej a ucelenej právnej normy rozoberajúcej podrobne práva a povinnosti jednotlivcov i cechov ako kolektívnych organizácií.

Pre bližšiu predstavu čitateľa ďalej uvádzame výber z artikulov krajčírskeho cechu v Skalici z roku 1689.

Paria slovenska z artikulu latinskych
poctiveho cechu krajčirskeho obnovene 1689

1. Predovšetkým má byť zo všetkých majstrov zvolený Cechmajster na sviatok narodenia Krista Pána, v deň sv. Jána Evangelistu; z cechovej pokladnice má dostať do roka 3 florény; raz v roku - na sviatok sv. Jána Evangelistu má cechmajster povinnosť dať všetkým spolubratom a majstrom Artikuly a Cechový poriadok prečítať.

2. Kedykoľvek vyšle cechmajster po majstroch ceduľku s odkazom, aby sa zišli v cechu, a niekto neprišiel a nemal hodnú omluvu, ten má dať pokutu 2 funty vosku.

4. Ktožby sa z bratov a majstrov cechmajstrovi a cechu na odpor postavil, štyri libry vosku má dať.

10. Každému majstrovi je povolené držať 2 tovarišov a 2 učňov a kto chce i mistra za staršího tovariša nebo kreičíra, za toho staršieho tovariša záplata činí na týždeň 25 peňez.

11. Tovarišov má majster každú druhú nedeľu do lázne prepustiť, v zimnom čase majú robiť do deviatej hodiny a už o štvrtej majú na verchštate sedieť.

Prvý artikul cechu čižmárskeho v Skalici z roku 1660

13. Ak by mal nejaký majster niečo šiť a potom by to začal robiť iný majster, ale ten prvý už na tom voľačo urobil alebo mieru vzal, výplata za robotu má byť na polovic rozdelená.
16. Ak je nejaký majster chorý, tak majú každú noc dvaja mladší majstri pri ňom byť a slúžiť mu. Ak by náhodou umrel, všetci majstri a tovariši a služobníci majú jeho telo poctivo k hrobu pripraviť. To sa rozumie i o tovarišoch, učňoch a čeľadi majstrov, keby niektorý umrel. Kto by sa tohto nezúčastnil, má zaplatiť cechu 2 funty vosku.
17. Pozostalá vdova po majstrovi môže držať tovariša a učňa remesla dovtedy, kým meno majstra nosí. Povinnosti k cechu si plní, tiež voľne medzi majstrov môže prísť.
19. Ak chce nejaký tovariš do cechu vstúpiť, nadovšetko potrebné je, aby sa stal údom mesta, potom mu cechmajster určí deň, kedy má byť napohotovosti so spravodlivosťou a vysvedčením. Má najprv ukázať rodný list, potom ukázať list o tom, že sa poriadne vyučil u poriadneho majstra a roky má správne odrobené, tiež dokázať poctivé správanie svojich rodičov. Potom má dať do pokladnice šesť tolaru peněz bratských a štyri funty vosku. /Zhotoviť má/ odev mníšsky, totiž plášť, kuklu, sukňu, kapucňu alebo pláštik, ktorý kanonici kostola ostrihomského v Trnave nosia. Kto by tie šaty nevedel ukázať a urobiť, dovtedy, kým sa to nenaučí, má vandrovať alebo od jednoho každého kusa do cechu po 1 zlatom dať má a majstri v dome cechmajstra majú ostať dovtedy, kým nevyrobí nový majstrovský kus. Tých majstrov má nový pohostiť jedlom a pitím. Potom do roka sa má oženiť a majstrom starším poctivý obed pripraviť, kde prídu i s manželkami. Ak sa neožení, tak sa mu má remeslo zapovedeti. A keby ten obed s nechuťou prihotovil a dal, tak má byť k tomu ostatnými majstrami pridržaný a to tak, že k obedu má byť prizvaných toľko žobrákov, koľko je počet majstrov.

21. Ak by niekoho z cechu dopadli ako zlodeja alebo lumpa, cechmajster má právo zabrať veci, na ktorých dotyčný pracoval. Potom polovica ide pánom a druhá polovica cechu a dotyčného do väzenia treba dať.
23. Cezpoľným a nedomácim krajčírom sa dovoľuje na týždennom trhu v meste šaty predávať iba v deň jarmoku a druhý nasledujúci deň.
24. Cechmajster má právo a povinnosť v čase slobodného jarmoku vyslať a dať pozorne prezrieť šatstvo cezpoľných a nedomácich krajčírov. Má ho prekontrolovať, až kým neuzná, že je dobre remeselnícky urobené. Ak zistí, že tomu tak nie je, má právo ho zhabať.
30. Ak by chcel nejaký majster učňa prijať, má sa zjednať na 3 roky a nie na kratší čas. Kto sa opováži na kratší čas sa zjednať, zaplatí pokutu 3 zlaté. Kto chce za peniaze učňa prijať a učiť, môže to na 2 roky za úplatu, na ktorej sa dohodnú.
31. Učeň nesmie byť prepustený pred dohodnutým časom. Ak bude prepustený pred termínom - môže, ale dovtedy nesmie byť prijatý iný, kým sa roky toho prvého nevyplnia.
32. Keď učeň svoje roky učenia si vyplní, má 2 libry vosku do cechu dať. A majster, u ktorého sa učil, má ho zaodieť jednoduchým odevom. Ak by to cech potreboval, má doň dať obsylku pol zlatého.

Druhá strana artikulov obuvníckeho cechu z Veľkých Levár potvrdených Ferdinandom I.

Tieto artikuly, pôvodne vydané v Trnave v roku 1593, prijali skalickí krajčíri najprv v roku 1608 a potom obnovili v roku 1689.

ZNAK OBCE ŠAJDÍKOVE HUMENCE

Mária Zajíčková

Obec Šajdíkove Humence vznikla zo sídelnej jednotky, administratívno-správne patriacej k Borskému Svätému Petru, úradným odčlenením na základe povolenia Župného úradu v Bratislave z 31.12. 1926 s platnosťou od 1. januára 1927. Obecnú samosprávu zabezpečoval richtár, volená päťčlenná obecná rada a volené 10 členné obecné zastupiteľstvo.

D.p. Anton Hrebík pri posviacke obecného znaku a vlajky

Historických obecných symbolov - obecný znak a vlajku - obec nemala, a tak v 90. rokoch po prvých slobodných voľbách, v období reformovania sa obecnej samosprávy a hľadania vlastnej identity, vystúpila do popredia aj potreba ich symbolického vyjadrenia. Obecný úrad vedený starostkou obce pani Margitou Beňákovou nadviazal kontakt s Heraldickou komisiou MV SR a požiadal o stvárnenie obecného znaku a vlajky podľa heraldických pravidiel.

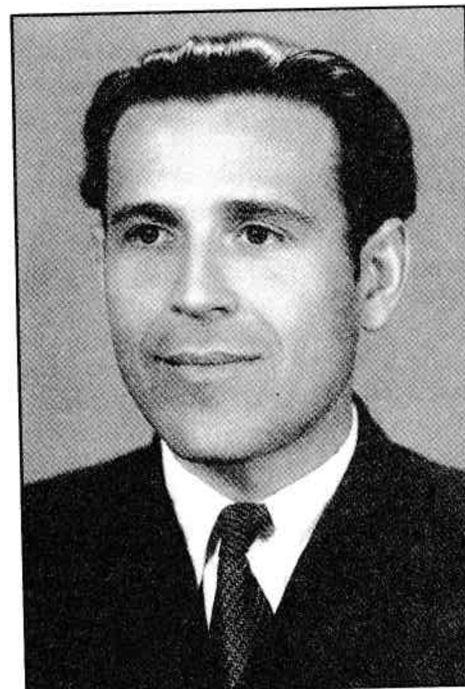
Autorom výtvarného návrhu znaku obce Šajdíkove Humence, ktorý Heraldická komisia MV SR dňa 30.3. 1992 schválila, je Ladislav Čisárik. Pri koncipovaní farebnej zostavy a figúry znaku vychádzal jednak zo spomínaných heraldických pravidiel, jednak z geografických a historických reálií obce Šajdíkove Humence. Do zeleného poľa štítu medzi dve strieborné borovice umiestnil zlatú budovu mlynice so strieborným mlynským kolesom na striebornej zvlnenej stuhe rieky /osídlenie obce sa historicky tvorilo okolo 4 mlynov v povodí rieky Myjavy: U Šajdíkov, U Čermákov, U Kondola, U Michálkov/.

Obecná vlajka pozostáva z piatich vodorovných pruhov zelenej, žltej, bielej, žltej a zelenej farby a je zakončená troma cípmi.

Obecné znaky slávnostne odovzdala obci vtedajšia prednostka Obvodného úradu v Senici Mgr. Cecília Knezovičová, vysvätil ich správca Rímsko-katolíckeho farského úradu v Dojči d.p. Anton Hrebík a Obecný úrad v Šajdíkových Humenciach ich uviedol do života obce.

OBJAVITEĽ NAJSTARŠÍCH ARCHEOLOGICKÝCH SÍDLISK NA MYJAVSKEJ PAHORKATINE

Juraj Bárta

Vladimír Jamárik

V septembri oslávil svoje 75. narodeniny Vladimír Jamárik, odborný učiteľ dejepisu a zemepisu v.v., ktorý zasvätil celý svoj voľný čas vlastivednému poznávaniu kraja. Ako rodák z Kunova /21. septembra 1921/ na západnom okraji Myjavskej pahorkatiny, okrem tohto regiónu zhromaždil veľa vlastivedných prameňov aj zo širšieho okolia Senice, čo súvisí so širokým akčným rádiom jeho vlastivedných záľub.

Nám však prichodí zhodnotiť predovšetkým jeho archeologickú zberateľskú aktivitu, ktorú inšpirovali cykly prednášok Archeologického ústavu SAV v Nitre vždy po skončení ročnej výskumnej sezóny, ktoré vypočul aj jubilant počas vojenského cvičenia v Nitre ako záložný dôstojník. Vtedy sa upevnili aj jeho kontakty s Archeologickým ústavom SAV a následne sa zdokonaľoval čítaním dostupnej mu archeologickej literatúry.

Aj keď bol Vladimír Jamárik v podstate univerzálnym archeologickým zberateľom a svoje zbery nezištne odovzdával do Záhorského múzea v Skalici, predsa len doménou jeho úspešnej pravidelnej jarnej aktivity bol zber štiepaných kamenných nástrojov v chotári rodného Kunova, kde objavil vyše 10 paleolitických sídlisk a dielní, pričom postupne rozširoval poznatky o tejto najtemnejšej dobe slovenského praveku o náleziská pri Smrdákoch, Rohove, Rybkách, Sobotišti, Senici, Prietrži, Hlbokom či Osuskom, pričom v chotári menovaných obcí našiel aj viaceré sídliská.

Kamenné nástroje z uvedených lokalít pravidelne odovzdával na vyhodnote-

nie špecialistovi na obdobie staršej doby kamennej v Archeologickom ústave v Nitre. Výsledkom tejto spolupráce je prekvapivé zaplnenie bielych miest v poznatkoch o paleolitickom osídlení západného Slovenska, v ktorom osobitnú dominantu zohrala Myjavská pahorkatina so vzácnym výskytom stredopaleolitických sídlisk, na ktorých sídlil donedávna spochybňovaný pračlovek druhu Homo sapiens neanderthalensis, tzv. neandertálec.

Novým objavom jubilanta sú aj početné sídliská, na ktorých sídlil praveký človek druhu Homo sapiens sapiens. Napodiv aj niektoré z nich poukazujú na isté časové odlišnosti z hľadiska prítomnosti prvkov aurignackej, ale aj szeletskej kultúry /podľa typologickej odlišnosti pracovných nástrojov/, čo bolo v tomto regióne rozpoznané po prvý raz. Prevaha tunajších sídlisk však patrí ku mladopaleolitickej kultúre gravettskej.

Spomenutá aktivita Vladimíra Jamárika dokazuje veľké zásluhy archeológa amatéra, ktorý starostlivým štúdiom literatúry i kozultáciami s odborníkom nadobudol vysoký stupeň poznania v archeologickej problematike. Archeologický ústav SAV si vysoko váži a oceňuje takúto pomoc slovenskej archeológii a vyslovuje mu za ňu pochvalné uznanie. Na Slovensku je zatiaľ veľmi málo vlastivedných pracovníkov, ktorí s toľkou nezištnosťou a nadšením spolupracujú s odborníkmi na profesionálnych archeologických pracoviskách.

Pri príležitosti významného životného jubilea v mene profesionálnych archeológov želáme Vladimírovi Jamárikovi veľa zdravia a ďalšiu vitalitu pri odkrývaní vlastivedných a najmä archeologických prameňov jeho rodného kraja.

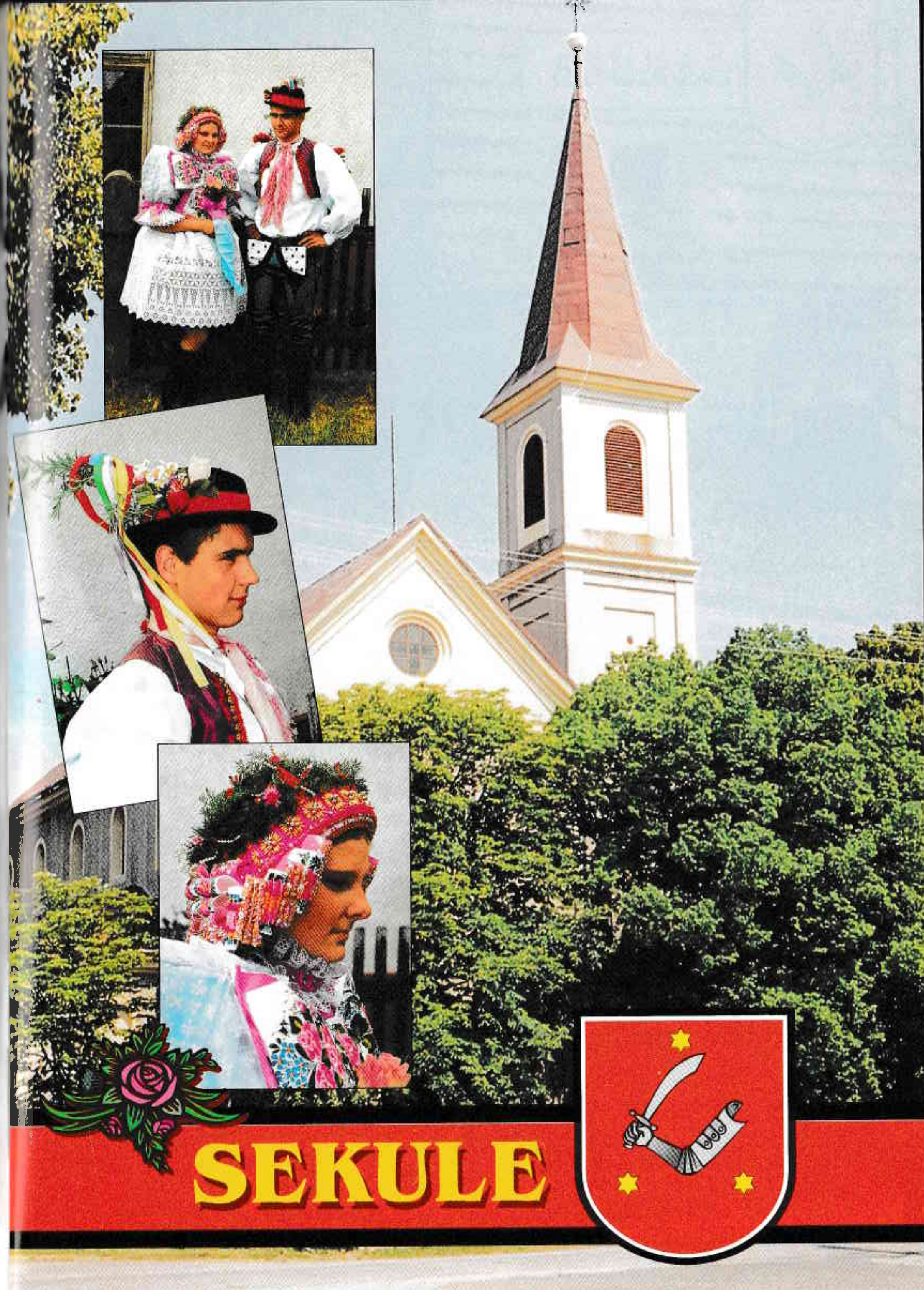
Náš rozhovor

s Vladimírom Jamárikom

Čitateľom nášho časopisu nemusíme pána Vladimíra Jamárika predstavovať. Jeho profil sme priniesli hneď v prvom čísle nášho časopisu v roku 1992. Pri príležitosti jeho jubilea sme ho navštívili a položili mu zopár otázok.

Hovorí sa, že ľudia, ktorí sa vo voľnom čase nevenujú nijakej záľube, ktorí nemajú nijakého koníčka, nemôžu byť šťastní. Vy zrejme patríte medzi tých šťastnejších, lebo ich máte viac.

Hej, také menšie stádo a každý chcel svoje. Dakedy nebolo ľahké všetkým sa venovať!

SEKULE

SEKULE

Vyšlo ako príloha časopisu ZÁHORIE, ročník V. č. 5/96

Grafická úprava text. časti: *Mgr. Vladimír Petrovič*
Grafická úprava obálky: *Artplus Viktor Kováč*
Foto: *Ján Pardubský*

Na obálke: *Kostol Narodenia Panny Márie, sviatočný sekulský kroj;*
Z osláv 100. výročia založenia hasičského zboru, 1996;
Výrobky fy. SLOVAKOFARMA, a.s. Liečivé rastliny Malacky;
Procesia na Božie telo, 1996

Obsah

Sekulské práčky na Baríne alebo na Účkách ...

Vážení čitatelia,

obec Sekule, ktorej súčasnosť vám chcem v stručnosti predstaviť, leží na severozápade Záhorskej nížiny. Žije v nej 1585 obyvateľov. I keď do 90. rokov 20. storočia počet obyvateľov neustále klesal, je potešiteľné, že v posledných piatich rokoch sa počet obyvateľov obce zvýšil o 53, čo bolo spôsobené dokončením nových rodinných domov, revitalizáciou starých neobývaných domov ako i postupným zvyšovaním pôrodnosti.

V obci evidujeme naďalej mnoho žiadostí o pridelenie pozemkov za účelom výstavby nových rodinných domov. V súčasnom období je však veľkým problémom pripraviť nové lokality na výstavbu, nakoľko všetky vytypované lokality sú buď vo vlastníctve fyzických osôb alebo vo vlastníctve bývalých urbárskych pasienkových spoločností, z ktorých prešlo vlastníctvo na štát a následne na poľnohospodárske družstvo. Je teraz na pozemkovom úrade, aby tieto pozemky vysporiadal. Len potom je možné ďalej riešiť bytovú otázku našich občanov.

Ekonomicky aktívni obyvatelia v prevažnej miere dochádzajú za prácou do Malaciek a do Bratislavy, kde sa orientujú za vzdelaním i naši študenti. Je to logické, nakoľko doprava, či autobusová, ale hlavne vlaková je orientovaná týmto smerom a je hlavne z titulu vytvorenej infraštruktúry veľmi rýchla. Obec Sekule vždy inklinovala k Malackám a Bratislave. I historicky bola obec v okrese Malacky a v župe Bratislavskej. Preto v rámci nového územnosprávneho členenia sa naši občania v petícii jednoznačne vyjadrili za začlenenie do okresu Malacky a následne do Bratislavského kraja. Lenže rozhodnutie štátnych orgánov bolo iné. Obec začlenili do Senického okresu a Trnavského kraja.

Súkromní podnikatelia pôsobia v obci hlavne vo sfére obchodu a služieb, i keď zastúpenie tu má stále i Jednota Senica. Štruktúra obchodnej siete ako celku by sa mala v budúcnosti rozšíriť a skvalitniť. Obec v tomto smere bude naďalej podporovať záujemcov o vytváranie nových druhov služieb pre našich občanov. V súčasnosti orientuje obec svoje rozvojové programy na skvalitnenie a ochranu životného prostredia. V roku 1991 sme dokončili plynofikáciu, v roku 1992 sme začali spolu s

obcou Moravský Sv. Ján s budovaním celoobecného vodovodu a čerpacej stanice, ktorá sa nachádza v lesnej lokalite asi 500 metrov od obce. Prvá etapa v dĺžke 3,1 kilometra vrátane čerpacej stanice nás stála takmer 3,3 mil. Sk, čo obec financovala hlavne úverom z VÚB. Druhá etapa vodovodu v dĺžke 1,6 kilometra je v súčasnom období projekčne pripravená. V máji 1994 sme ukončili rekonštrukciu budovy bývalej školy pre účely obecného úradu nákladom 2.416 tis. Sk. Celá rekonštrukcia bola hradená z vlastných prostriedkov obce. Rekonštrukciu požiarnej zbrojnice nákladom 1.640 tis. Sk sme ukončili a slávnostne odovzdali našim požiarnikom do užívania dňa 6. 7. 1996 pri príležitosti 100. výročia založenia DPZ v obci. Pre skvalitnenie dodávky pitnej vody obec v tomto roku ukončí úpravovňu pitnej vody, ktorá odstráni zvýšený obsah železa a mangánu, nákladom takmer 900 tis. Sk.

V roku 1997 začneme s výstavbou čistiarne odpadových vôd a kanalizácie. Vzhľadom na vysoké finančné náklady na realizáciu týchto stavieb sa javí spolupráca s Moravským Sv. Jánom a podnikom Salvátor v tejto oblasti ako veľmi užitočná.

V obci sa okrem veľkých akcií realizovali i menšie, ako napríklad úprava miestnych komunikácií a výstavba ich krátkych úsekov, oplotenie ihriska ako i rekonštrukcia celého areálu TJ, údržba miestneho rozhlasu a verejného osvetlenia a i.

Uvedené akcie by nebolo možné uskutočniť bez spolupráce a pomoci miestnych občianskych združení a podnikov. Príkladom môže byť prístup mnohých požiarnikov pri výstavbe požiarnej zbrojnice, členov TJ Hoteling Sekule pri rekonštrukcii ihriska. Treba spomenúť i aktívnu prácu miestnych poľovníkov, rybárov a členov Zväzu červeného kríža. Som osobne rád, že naši občania - členovia spoločenských organizá-cií majú kladný vzťah k svojej obci a čo je najdôležitejšie, je to vidieť i na vzhľade obce.

Obec má vytvorené veľmi dobré podmienky na letnú rekreáciu a oddych. Celková vodná plocha vytvorená ťažbou štrkopieskov tvorí viac ako 60 ha. K tomu treba ešte pripočítať celé pohraničné územie rieky Moravy s množstvom mŕtvych ramien, čo dáva zasa možnosti vyžitia sa v oblasti rybolovu. Tieto vodné plochy využíva na rekreáciu a rybolov okrem našich občanov mnoho obyvateľov okolitých obcí, Bratislavy, ale i susednej Moravy a Rakúska.

Z obce je veľmi dobré spojenie na všetky svetové strany. Na prechod do Rakúska je necelých 5 km, na nájazd na diaľnicu spájajúcu Bratislavu s Prahou 4 km, v obci sa nachádza železničná stanica na frekventovanej trati Bratislava - Kúty - Brno. K vybavenosti našej obce patrí materská škola, základná škola a základná umelecká škola. Základná škola bola daná do užívania v roku 1984 ako 18 triedna plnoorganizovaná škola vybavená telocvičňami, praktickými učebňami a pod. Využívajú ju i žiaci z Moravského Sv. Jána.

Z titulu prihraničnej obce je dobrý kontakt a priateľský vzťah s obyvateľmi v susednom Hohenau. Aktívni sú v týchto kontaktoch najmä naši požiarnici s požiarnikmi z Hohenau a Niederabsdorfu, ako i naši futbalisti s kolegami z Weikendorfu. Táto spolupráca sa neorientuje len na Rakúsko, ale napriek rozdeleniu republiky pretrváva a prehlbuje sa i s družobnými organizáciami z obcí Zaječí a Týnec na južnej Morave.

Ján Emrich, starosta obce Sekule

PRÍRODNÉ POMERY OBCE

Ján Hrbatý

Obec Sekule leží v severozápadnej časti Borskej nížiny pri sútoku riek Moravy, Dyje a Myjavy. Rieka Morava tvorí západnú prírodnú hranicu katastrálneho územia Sekúl. Na severe a východe hraničí kataster obce s Borským Svätým Jurom, na juhu s Moravským Svätým Jánom a pri sútoku Myjavy s Moravou na malom úseku s katastrom Kútov. Orograficky patrí Borská nížina do Záhorskej nížiny, ktorá je súčasťou rozsiahlej Viedenskej panvy.

Drevený most cez jedno z ramien Moravy pri Sekuliach

Ráz krajiny v okolí obce je nížinný. Výškové rozpätie terénu je približne 40 m. Najnižšiu nadmorskú výšku dosahuje na riečnej nive rieky Moravy - 150 m n.m., najvyššiu neďaleko kaplnky sv. Urbana - 190 m n.m. Terén je len veľmi málo členitý.

Geologický podklad tvoria mohutné treťohorné a štvrtohorné sedimenty, pod ktorými sú v hĺbke 4000 až 5000 m pochované vrstvy druhohôr. Druhohorné horniny tvorené vápencami a dolomitmi vystupujú na povrch vo vzdialenejších Malých

Karpatoch a Pavlovských kopcoch. Mohutné sedimenty sa ukladali v priebehu mladších treťohôr na dne mora a jazier, ktorými bola zaplavená rozsiahla Viedenská panva. Súčasný ráz krajiny dotvárajú fluviálne a eolitické sedimenty, tvorené štrkmi, piesčitými štrkmi, pieskami a ílami. Štrk, piesok a jemné íly boli vo veľkom množstve prinášané tokmi Moravy, Dyje a Myjavy. Jemnejšie častice boli vplyvom silných západných vetrov unášané na východ, kde sa usadzovali v podobe pieskových dún a sprašových vrstiev. Tento proces pokračuje i v súčasnosti.

Na sedimentoch sa vyvinuli pôdy rôznej kvality. Vcelku sú pôdy v tejto oblasti označené za málo úrodné. Úzky pruh pri rieke Morave pokrývajú lužné pôdy porastené lesom. Ďalej od rieky Moravy nachádzame pôdy vyvinuté na naplavených štrkoch a pieskoch s vysokou hladinou spodných vôd. Severne od obce sa tiahne pás viatych pieskov spevnených borovicovými porastami. Kvalitnejšie pôdy sa vyskytujú vo východnej vyššie položenej časti chotára. Tieto pôdy sa vyznačujú vyšším obsahom ílov a nie sú ovplyvňované vysokou hladinou spodných vôd.

Vegetačné pomery v okolí obce sú v súčasnosti silne zmenené. Prirodzený vegetačný kryt sa zachoval v okolí rieky Moravy v podobe lužného lesa a menších plôch lúk a sčasti na pieskových dunách severne od obce. Lužné lesy sú tvorené mäkkým luhom s prevahou topoľov a vŕb s prímesou javora poľného, jaseňa, osiky, v ktorom je bohato vyvinutá krovitá etáž. Nivné lúky, tvoriace rozsiahle plochy v inundačnej oblasti Moravy boli prevažne premenené na ornú pôdu. Borovicový les severne od obce bol vysadený druhotne na pieskových dunách. Pôvodnú vegetáciu pieskových dún tvoril riedky porast dubov s podrastom vresu. Menšie plochy porastov vresu sa zachovali pri diaľnici. Pre suchšie stanovištia je typickou drevinou agát. Vzácne močiarne spoločenstvá sú zachované v okolí mŕtvych ramien, terénnych znížením a druhotne sa vyvinuli pozdĺž odvodňovacích kanálov.

Lužné lesy sú najbohatšie na živočíšne druhy. K obyvateľom lužných lesov v okolí Moravy patrí jeleň, srnec, diviak. Pravidelnými hniezdičmi v okolí vôd sú rôzne druhy kačíc, trsteniarikov, pernatých dravcov a sov. Vzácnosťou nie je v súčasnosti ani výskyt bobra. Vody rieky Moravy oživujú mnohé druhy rýb.

Západná časť katastra obce je súčasťou Chránenej krajinnej oblasti Záhorie, ktorej správa sídli v Malackách.

Vysvetlivky:

sediment - usadenina
eolitické sedimenty - usadeniny naviate vetrom
fluviálne sedimenty - naplaveniny tečúcej vody
orografický - horopisný
inundačný - zaplavovaný
niva - rovina v okolí rieky vyvinutá z naplavenín

ZÁPAD SEKULSKEJ PLÁŇAVY V ARCHEOLÓGII

Viera Drahošová

Na rozhraní dvoch podoblastí Borskej nížiny - Záhorských pláňav a Dolnomoravskej nivy sa nachádza vyvýšenina, ktorú v *Zemepise okresu bratislavského a malackého* z roku 1935 J. Hromádka uvádza pod názvom Sekulská pláňava. Rozkladá sa medzi aluviálnou nivou Myjavy a údolím potoka Lakšáru. Na západnom okraji Sekúl klesá k alúviu Moravy, ktoré je široké a tvorí dôležitú časť hospodárskej základne jeho obcí. Pláňava poskytuje životný priestor pre Moravský Svätý Ján, Sekule, Borský Jur a Kuklov, štyri pomerne veľké obce. Ich husté zoskupenie poukazuje na priaznivé životné podmienky umožňujúce takéto nahromadenie. Založené boli na úrodnej pôde, ktorá dala základ pokročilému poľnohospodárstvu. Západnú časť takto vymedzenej oblasti beriem ako predmet záujmu uvedeného príspevku. Pri tak tesnej blízkosti obcí, najmä v prípade Sekúl a Moravského Svätého Jána, možno najstaršie osídlenie rozčleňovať do chotárov jednotlivých obcí len na základe nového administratívneho členenia. V minulosti, ktorú dokladáme archeologickými nálezmi, však takéto delenie nie je doložiteľné a môžeme ho brať ako jeden celok.

Nerovnomernosť početného zastúpenia archeologických nálezov môže vo všeobecnosti súvisieť so stavom bádania. Pozornosť bola výskumu tohoto územia venovaná od konca 20-tych rokov nášho storočia, kedy tu v rámci mapovania najstaršieho osídlenia robil povrchové zbery a prieskumy Ing.Dr.h.c. Štefan Janšák. Koncentráciu osídlenia zistil na vyvýšených piesočných dunách, Hrúdoch, ktoré chránili sídliská pred záplavami. Najväčší dôraz bol venovaný na skúmanie slovanských lokalít, ktoré sa tu sústreďujú zrejme práve vďaka výhodným podmienkam pre poľnohospodárstvo vo veľmi výraznom zastúpení. Komplexne preskúmané však tieto lokality neboli. Nálezy z obdobia praveku pochádzajú v prevažnej väčšine z povrchových prieskumov a zberov a predstavujú menej početnú časť v súbore archeologických dokladov. Tento výsledok však samozrejme nie je konečný, pretože v budúcnosti sú možné ďalšie objavy a nálezy.

Lokality zistené vlastnými prieskumami publikoval so zameraním a popisom Štefan Janšák. Jednou z nich, v chotári Moravského Svätého Jána, je sídlisko Na Hrúdoch. *"Prirodzenú bezpečnosť si možno sotva predstaviť lepšiu, než akú má toto sídlište. Kto sa chce k nemu dostať od Svätých Jánov, teda z pevnej zeme, musí prekročiť viacerými mostami niekoľkých vedľajších ramien a cez celú dobu ročnú vlhkých močiarov. Tieže močiare rozprestierajú sa nesčíselnými meandrami i na severe a juhu. Na západe je zasa hlavné rameno rieky Moravy. Značná výška duny,*

nedostupná ani najvyššej vode a pri tom úplne neprístupné okolie, robia z nej sídlište prvej kvality" /Janšák 1930, 14/. Stopy pobytu neolitického človeka tu predstavujú nálezy kamenných štiepaných nástrojov z rohovca rôznych farieb, medzi nimi škrabadlá, jadrá i úštepy vzniknuté pri výrobe nástrojov. Neskôr bola táto poloha využitá v slovanskom období a našli sa i stredoveké črepy. Ďalšie neolitické štiepané kamenné nástroje spolu s trecím kameňom z kremencového pieskovca našiel Štefan Janšák severozápadne od majera Dlhé Lúky tiež v svätojánskom chotári /Janšák 1930, 15/. Posledný nález z tohoto obdobia, neolitický kamenný brúsený klin, bol v roku 1937 zakúpený do zbierok SNM v Bratislave. Kontinuita osídlenia nebola prerušená ani počas doby bronzovej, i keď z jej raných fáz poznáme len bližšie nelokalizovaný nález džbánku únetickej kultúry zo staršej doby bronzovej, uvedený v katalógu Mestského múzea v Bratislave z Moravského Sv. Jána. Bohatšie zastúpené sú jej pozdnejšie vývojové etapy.

Liate bronzové nákončie s vyobrazením sokolníka

Piesočná duna nazývaná *Malá Písečná* bola pre svoju výhodnú polohu využívaná taktiež niekoľkonásobne. Pri stavbe hrádze na brehu Moravy našli robotníci popolnicu, pôvodne označovanú ako keramika zvisle prstami brázdená, ktorá patrí k velatickej kultúre mladšej doby bronzovej. Prieskumom pracovníkov Slovenského národného múzea z Bratislavy tu bolo zistené ploché žiarové pohrebisko ľudu tejto kultúry. Medzi ojedinelé nálezy patrí bronzová kopija, uložená v zbierkach SNM v Bratislave. V roku 1958 ju našiel na pozemkoch roľníckeho družstva v polohe *Účky u kríža* M. Masaryk. Kopija má listovitý, v strede zosilnený

hrot. Patrí do horizontu Kopčany velatickej kultúry. Útočište ľuďom sídliska z obdobia keltskej expanzie v dobe laténskej poskytla piesková vyvýšenina pri majeri Dlhé Lúky, čo dokladajú črepy s veľkým obsahom tuhy /Janšák 1930,14/. Do toho istého obdobia možno datovať fragment zo steny a dna baňatej hnedej nádoby /v. 12 cm, inv. č. 6468 v AM SNM v Bratislave/, ktorý v roku 1953 pri povrchovom zbere v Štrkovni v Sekuliach zistila Dr. Ľ. Kraskovská. Jeho bližšie chronologické zaradenie je do 2.-3. storočia pred naším letopočtom.

Z doby rímskej pochádza minca centemionalis Constantinus I. /306-307/. Našla sa v poklade železných a bronzových staroslovanských pamiatok z M. Sv. Jána /o ktorom sa ešte zmienime/, a preto ju nemožno brať ako doklad osídlenia v dobe rímskej, nakoľko pred uložením do depotu mohla byť získaná i mimo územia nášho regiónu.

Dva kilometre na severozápad od už uvádzaného majera Dlhé Lúky našiel Štefan Janšák črepy na kruhu robených nádob z doby rímskej, ktoré prirovnáva nálezom zo Stupavy a Leanyváru /Janšák 1930, 15/. Ak by sme v budúcnosti získali ďalšie nálezy, mohla by sa potvrdiť existencia germánskeho sídliska z tohoto obdobia.

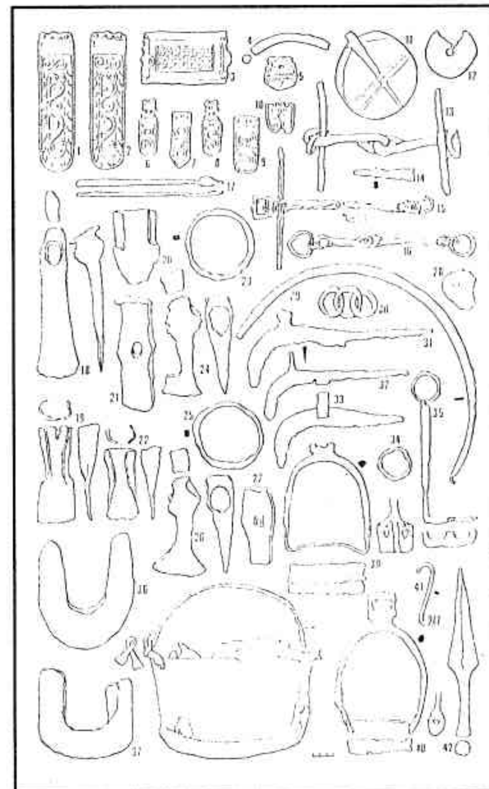
Jadro slovanského osídlenia na Záhorí sa tiahlo pozdĺž rieky Moravy a jej prítokov a práve oblasť Pomoravia je pokladaná za kryštalizačné centrum vývoja slovanskej spoločnosti v našom prostredí. Moravský Sv. Ján, z chotára ktorého poznáme 6 nálezísk, dve z doby predveľkomoravskej, 4 veľkomoravské a mladšie, spolu s okolím patril k jeho dôležitým článkom. Podobne ako v predchádzajúcich obdobiach v inundačnom pásme bezprostredne pri Morave obsadzovali i naši slovanskí predkovia výhradne polohy pieskových dún. Potvrdzuje to i prvá lokalita zo staršieho vývojového stupňa slovanského obdobia.

Blízko Moravy /M.Sv. Ján/ sa na pieskovej dune Borová v roku 1946 zistilo žiarové pohrebisko z prelomu 7. a 8. storočia. Šesť žiarových hrobov vykopali miestni občania, 2 hroby boli preskúmané pod vedením PhDr. Ľ. Kraskovskej zo Slovenského národného múzea v Bratislave. Celkovo sa na tejto pre datovanie dôležitej staroslovanskej lokalite bezpečne zistilo a zachránilo 8 hrobov. Obsah žiarových hrobov, ktoré odkryli robotníci pred výskumom, odovzdal F. Černý. Zachovalo sa spolu 8 popolníc so zvyškami prepálených kostičiek bez ďalších hrobových prídavkov. Podľa výzdoby a technológie výroby patria nádoby do dvoch skupín: k pražskému typu zaraďujeme hrnce bez výzdoby, robené v ruke. Nádoby podunajského typu už boli obtáčané na kruhu a zdobené rytými vlnicami, čiarami a vpichmi. Na základe malého počtu hrobov Dr. Ľ. Kraskovská usúdila, že pohrebisko slúžilo svojmu účelu len krátku dobu a pochovávanie datovala do 1. polovice 8. storočia /Kraskovská 1947/48, 116-119/.

Ďalšia kolekcia nálezov z tejto polohy pochádza zo zberov M. Mišíka, ktorý ju

v roku 1947 daroval do zbierok Slovenského národného múzea v Martine. Pozostáva z črepového materiálu prevažne z predveľkomoravského obdobia /Budinský-Krička 1948, 278/.

V roku 1933 prišlo pri regulačných prácach na ľavom brehu Moravy v polohe *Malá Písečná* k najznámejšiemu objavu z Moravského Sv. Jána. V hĺbke 40-50 cm bol zistený hromadný nález železných a bronzových predmetov, ktoré boli uložené v železnom kotlíku a prikryté zlomkami ďalšieho železného kotlíka. Celkovo obsahoval 30 kusov železných a 10 kusov bronzových predmetov, ktoré boli datované na koniec 8. storočia a ktoré možno rozdeliť do niekoľkých skupín: poľnohospodárske náradie, remeselnícke nástroje, jazdecká výstroj a zbrane, bronzové predmety a iné. V železnom kotlíku, ktorý mal mnohonásobne prinitovanými kúskami plechu reparované dno a ktorý chránil ostatné predmety pred poškodením, boli nájdené dve sekerky s rozšírenou čepeľou, jazdecký strmeň s mierne klenutým stúpadlom, dvojdielne zubadlo so sľučkovitým ukončením, do ktorého sú na každej strane navlečené koncové krúžky a spojnica, kopija so širokým plochým listom a rozšírenou tuľajkou. Najväčšiu časť nálezu tvorilo poľnohospodárske náradie: motyka klčovnica s oblúkovitými lalokmi, okutie dreveného rýľa a lopaty, symetrická radlica, ktorá dokladá jednoduchý typ radla, tzv. plazové radlo, ktorým sa vykonávala len plytká povrchová orba. Ďalej to boli dve otky - používané pri poľnohospodárskych prácach, spracúvaní dreva a na ošetrenie konských kopýt, tri vinohradnícke nože, ktorých nález dokladá pestovanie vinnej révy v tejto oblasti už u starých Slovanov. Menej zastúpené sú remeselnícke nástroje. Lyžicovitý vrták, kladivo s jedným ramenom vykovaným ako obuch a kladivo oblúkovite rozšírené pri násade. Ako doklad súkromného vlastníctva slúži hákovitý

Hromadný nález železných a bronzových predmetov

kľúč. Výpočet železných predmetov dopĺňa reťaz, hák, rukoväť, tri kruhy s rôznymi priemermi a okutie nábojov kolies voza. Materiálom i pôvodom sa odlišuje skupina bronzových predmetov, vyrobených v avarsko-slovanskom prostredí, ktoré na tomto mieste dokladajú obchodné styky. Súpravu tvorili dve liate nákončia jazykovitého tvaru, zdobené motívom esovitého úponku, dve menšie pásové kovania s ozdobným záveskom a ďalšie štyri súčasti pásovej garnitúry. Okrem nich sa medzi bronzovými výrobkami našlo i zrkadlo v tvare kruhu s výčnelkom, zdobené z vonkajšej strany plastickým krížom s priemerom 5,9 cm, fragment kotúčovej plechovej ozdoby s nitom v strede a zahnutá tyčinka kruhového prierezu. Depot bol v odbornej literatúre popísaný v roku 1941 /Eisner 1941, 153-171/, no najznámejšie liate bronzové nákončie z depotu s postavou sokolníka bolo publikované až v roku 1970 /Klanica 1970, 426/. Nákončie znázorňuje muža, ktorý natiahnutou rukou vypúšťa sokola. Oblečený je do košele stiahnutej pod krkom, v páse podkasanej a zastrčenej do riasených nohavíc alebo sukne. Obuté má mäkké čižmy, vlasy má okolo hlavy upevnené remienkom a zachytené zrejme sieťkou. Celkový charakter úpravy nezodpovedal miestnym slovanským zvyklostiam a svedčí o cudzom pôvode i krojových odlišnostiach. Depot je uložený v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, nákončie s postavou sokolníka bolo mnohonásobne publikované a patrí k najznámejším predmetom svojho druhu. Depot s prevahou poľnohospodárskeho náradia poukazuje na zameranie miestneho obyvateľstva a zároveň nám nástroje dokumentujú dosiahnutý stupeň v technologických postupoch obrábania pôdy. Samotné predmety svojím vyhotovením slúžia k poznaniu vyspelosti kováčskeho remesla.

K ďalšiemu objavu zo slovanského obdobia prišlo pri ťažbe piesku na tej istej vyvýšenine /Malej Písečnej/. V roku 1935 tu robotníci zistili 19 kostrových hrobov, z ktorých nálezy darovalo Dolnomoravské slovenské vodné družstvo Slovenskému národnému múzeu v Bratislave a publikovala ich Dr. Ľudmila Kraskovská. Na pohrebisku sa pochovávalo na rozhraní 9. a 10. storočia. Väčšiu časť nálezov tvoria železné nástroje a zbrane, ostroha, strelky dvoch typov /s krídielkami a listová/, sekery s ostňami. Najpočetnejšie boli zastúpené nože, ojedinelým bol nález železnej pinzety. Z ozdôb sa našiel perlový náhrdelník, perly a zlomky bronzových krúžkov. Na dvoch železných zlomkoch sa zistili otlačky látky, pravdepodobne plátna a vlny, ktoré spolu s hlineným praslenom svedčia o textilnej výrobe. Desať zachovaných nádob je až na dva hrnce zhotovených na kruhu, zdobené sú rytými vlnicami a čiarami, v jednom prípade vpichmi. Zaujímavým nálezom bol perlový náhrdelník, na ktorom prevládajú guľaté perly rozličnej farby, zastúpené sú aj zelené kužeľovité i dvojkónická sivohnedomramorovaná perla. V strede bola umiestnená veľkosťou a farebnosťou nápadná pastová perla valcovitého tvaru s reliéfnou výzdobou žltej farby a s výčnelkami zdobenými očkami. Farebné očká sa vyskytovali i na ďalšej väčšej sklenej tmavo-

belasej perle z iného hrobu./Kraskovská 1948, 543/.

Zásluhou Štefana Janšáka sú známe i tri sídliská, ktoré časovo zodpovedajú pohrebisku na Malej Písečnej. Prvé zistil na vyvýšenine blízo majera Dlhé lúky, kde našiel narušené ohnisko s uhlíkmi a zdobenými slovanskými črepmi. Ide o súčasť sídliska, ktoré ležalo v západnej časti duny s majerom asi 2 km od cesty Kúty-Veľké Leváre. Datované je do 9.-10. storočia. Na *Hrúdoch* objavil ďalšie rovnako datované sídlisko a posledné určil v roku 1930 na základe nálezu črepov a zlomku kamenného žarnova v polohe Lantov nad mŕtvym ramenom rieky Moravy.

Literatúra:

Hromádka,J.: Zemepis okresu bratislavského a malackého. II. Bratislava 1935, 275. /s.151-153/

Eisner,J.: Ein Hortfund der älteren Burgwallzeit aus der Slowakei. Altböhmen und Altmähren 1, 1941, s.157-171.

Bartošková,A.: Slovanské depoty železných předmětů v Československu. Studie AÚ SAV Brno, Praha 1986, 127.

Budinský-Krička,V.: Výskumy ŠAÚ v Turčianskom Sv. Martine v r.1946 a 1947. Historica Slovaca VI-VII, 1948, s. 269-279.

Janšák,Š.: Staré osídlenie Slovenska. Sborník MSS XXIV, 1930,1-66.

Klanica,Z.: Velkomoravský gombík. Archeologické rozhledy XXII, 1970,421-446.

Kraskovská,Ľ.: Slovanské pamiatky z Moravského Svätého Jána. Sborník MS 15, 1937, 224-234.

Kraskovská,Ľ.: Staroslovanské popolnicové pohrebište na Borovej pri Moravskom Sv. Jáne. Památky. Pravěk XLIII, 1947/1948, Praha 1950, s. 116-119.

Z NAJSTARŠÍCH DEJÍN OBCE

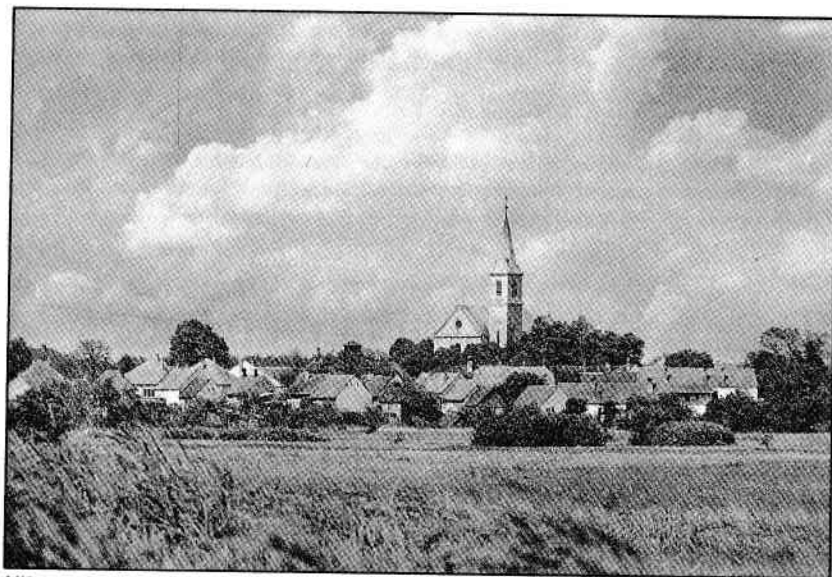
Vladimír Petrovič

K najstaršiemu obdobiu obce sa nám nedochovali žiadne písomné pramene. Že v období formovania uhorského štátu /10. až 13. storočie / územie obce hralo významnú dejinnú úlohu, dokladá jej názov a poloha na hranici.

Arpádovci priviedli na Záhorie strážne posádky zložené z príslušníkov Kumánov, Plavcov a Sikulov. Títo mali za úlohu strážiť hranice Uhorského kráľovstva a zachytávať vojenské vpády susedov. Traduje sa, že Sekule sa za Arpádovcov nazývali Székely Boldogasszony, čiže Sikulská Matka Božia.

Prvá, doteraz známa písomná zmienka o obci pochádza až zo začiatku 15. storočia z roku 1402, keď patrila k panstvu Ostrý Kameň a nazývala sa Boldogazzonfalva. Vyvinula sa na kuriálnu obec. Panstvo Ostrý Kameň v roku 1366 získal od Ľudovíta I. Mikuláš Séči /Szécsi/. Žigmund ho v roku 1394 daroval Stiborovi zo Stiboríc. Po ich vymretí sa panstvo vrátilo do rúk gubernátora Jána Huňadyho

/Hunyadyho/, ktorý ho v roku 1449 založil hradnému pánovi strážskeho hradu Matúšovi Skolovi /Scolovi/. V roku 1455 boli Bratislavskou kapitulou uvedení do držby obce Sekule Ján a Jeroným Chácz de Susván. V roku 1475 sa stala majiteľom Ostriežskeho panstva rodina Černevských a v roku 1496 ho získal Martin Czobor donáciou od Ladislava II. V roku 1524 získal obec Sekule do držby Andrej Kateus de Kateusfalfa. V roku 1558, kedy krajinský sudca Mikuláš Bátori /Báthory/ musel vytvoriť komisiu, ktorá by vyriešila majetkový spor medzi deťmi Jána Czobora a Bakičovcami, prišla táto komisia do Sekúl, avšak tunajší zeman - roľník Révay tvrdil, že Sekule nikdy neboli poddané Ostriežskemu panstvu, že sekulské "okruchy" mali v držbe tamojší zemania - roľníci. V zápisnici majú Sekule meno Székelyboldogasszonyfalva, čiže Obec Matky Božej Sikulskej. V polovici 16. storočia sa v Sekuliach usadila skupina chorvátskych kolonistov.

Vŕšok, najstaršia časť Sekúl

V ďalšom období Ostriežske panstvo, do ktorého patrili obce Buková, Borský Sv. Jur, Borský Sv. Mikuláš, Borský Sv. Peter, Moravský Sv. Ján, Sekule, Kuklov, malo v držbe postupne niekoľko šľachtických rodov /Bakič, Révay, Šarkan, Balaša, Tarnovský, Keglevič, Jeseňák, Erdödy, Baťáni/. Ženbou ho zdedili v roku 1859 po Baťániovcoch /Batthyány/ Zičiovci /Zichy/, ktorí svoju časť panstva predali barónovi

Hirschovi von Berg v roku 1880. Od Hirschových dedičov kúpil v roku 1898 panstvo knieža Hohenlohe. Posledným vlastníkom panstva bol veľkostatkár dr. Arthur Čečovička /Czeczoviczka/ asi do roku 1930.

Do vývinu obce neblaho zasiahli protihabsburské povstania, kedy si obyvateľstvo mnohokrát uchránilo svoje životy iba útekom do okolitých lesov. Tak tomu bolo i v roku 1605, kedy sa na Záhorí objavili vojská Štefana Bočkaya spolu s tureckými vojakmi. Proti tejto presile bojovali vojaci ostriežskeho panstva za pomoci vojenských posádok z Holíča a Šaštína. Bočkayovi vojaci vtedy vypálili spolu so Sekulami i obce Moravský Sv. Ján a Borský Sv. Jur.

V roku 1645 tiahlo počas tridsaťročnej vojny švédske vojsko cez Sekule do Bratislavy. Taktiež v roku 1663 zažila obec plienenie Turkov, ktorí prenikli na Záhorie o sile 15.000 mužov. Podľa dostupných archívnych dokumentov existovala v Moravskom Sv. Jáne a Sekuliach farnosť od roku 1653 a matrika narodených, sobášených a zomretých sa na tejto fare viedla od roku 1665. Z najstaršieho obdobia sú známi dvaja farári, a to Michal Ignác Mikler, ktorý pôsobil na svätojánskej fare v prvej polovici 18. storočia a Martin Matulay tu pôsobil od roku 1750.

Z písomných prameňov sa dozvedáme, že v roku 1682 žili v obci títo zemania: Juraj Markovič /Georgio Markovicz/, Pavol Matkovič /Paulus Matkovicz/, Andrej Palkovič /Andreas Palkovicz/, Juraj Nagy /Georgius Nagiensi/, Michal Nagy /Mihál Nagiensi/ a Peter Skiletič /Petrus Skileticz/.

V roku 1720 mali Sekule 35 rodín, ktoré platili dane, a koncom 18. storočia sa medzi privilegovanú vrstvu drobnej šľachty v Sekuliach radili títo zemania /nobiles/: Martin Maďar /Martinus Madyar/, Ján Peščiny /Joannes Pescziny/, Pavol Tesák /Paul Teszak/, Ján Vidovič /Joannes Vidovicž/, Jozef Maďar /Jos. Madyar/, Jozef Jurdiovič /Joseph Gurdyovicž/, František Klempa /Franciscus Klempa/, Adam Papánek /Adamus Papanek/, Martin Valovič /Martinus Valovicž/, Michal Markovič /Michael Markovicž/, Adam Klempa /Adamus Klempa/, Štefan Matkovič /Stephanus Matkovicž/, Jozef Papánek /Josephus Papanek/, Ignác Maďar /Ignacz Madyar/, Andrej Stermenský /Andreas Stermensky/, Martin Stermenský /Martinus Stermensky/, Matúš Stermenský /Matias Stermensky/, Ján Markovič /Joannes Markovicž/, Tomáš Matejovič /Thomas Matejovicž/, Štefan Benkovič /Stephanus Benkovicž/ a Ján Vragaš /Joannes Vragass/.

V roku 1751 bolo v obci 20 opustených usadlostí a v súpise domov podľa čísel a obyvateľov v Sekuliach bývali v obci okrem zemanov ešte títo obyvatelia: Tomáš Bakič, Juraj Benaczi, Ján a Jozef Benkovičovci, Jozef, Michal a Juraj Bolffovci, Juraj Buček, Jozef Buchta, Ján a Pavol Cabadovci, Ján, Jozef a Juraj Čelústkovci, Štefan Černý, Jozef Červenka, Ján Diviak - kovár, Andrej, Ján, Jozef, Juraj, Martin, Michal a Pavol Diviakovci, Jozef Dopša, Ján Dopšovič, Ján Došek, Ištván Erdely, Pavol

Kamenný náhrobný kríž z roku 1776

Ferenčík, Andrej Gordiovič, Adam Hajdin, Ján Havlík, Florián Heštera, Jozef Holenka, Imrich Chmelík, Jozef Chrena, Ján Janči, Jakub Judeus, Pavol Kadlíček, Jozef Klempa, Ján Kliment, Juraj a Pavol Kochovci, Ján Koška, Jozef Kovárik - panský šafár, Ján Kubík, Šimon Kubinák, Imrich Kubovič, Juraj a Andrej Kudlovci, Ján Kopunič, Ján Labuda, Ján a Michal Maderičovci, Ján a Štefan Martínekovci, Imrich a Ján Matejovičovci, Jozef, Juraj a Michal Matkovičovci, Ján, Jozef, Michal a Pavol Maxiánovci, Ján Maxián Šimunovich, Ján Maxián - junior, Ján Medveď, Tomáš Miček, Pavol a Ján Mihalčinovci, František a Juraj Miholkovci, Anton Mikulič, Štefan Modra, Jozef, Martin a Pavol Mrázovci, Ján Pálka, Jozef Pokorný, Martin Pokorný, Jozef Pradlička, Štefan Prachar, Martin Prokeš, Andrej Radič - senior, Andrej Radič - junior, Ján Radič - senior, Michal Radič, Juraj Rachlič, Pavol Rampáček, Jozef Rehak, Fabián Rezník, Pavol Riška, Ján, Juraj, Michal a Pavol Rusňákovci, Pavol Sluk, Juraj, Martin a Pavol Stanekovci, Juraj Stehlík, Ján Stuchlý, Anton a Ján Šimekovci, Ján Škrabák, Juraj, Michal a Štefan Šrámkovci, Martin a Štefan Švecovci, Pavol Tokoš, Michal Úradníček, Pavol Vaczula, Ján a Tomáš Valentovci, Ján Vanek, Pavol Vragaš, Michal Žák.

V roku 1828 mali Sekule 187 domov a 1353 obyvateľov. Už od najstarších čias sa obyvatelia zaoberali najmä poľnohospodárstvom a vinohradníctvom.

V 19. storočí si viedla obec podrobné účty, z ktorých je zrejmá jej prosperita. Tá sa odrazila na tom, že v roku 1852 bol obnovený starý kostol, v roku 1870 bola založená samostatná fara a v roku 1878 si Sekulania postavili nový kostol v neogotickom slohu. Túto prosperitu neohrozili ani morové epidémie, ani prítomnosť pruských vojakov počas Prusko-rakúskej vojny.

Pramene a literatúra:

NASR Bratislava, fond Bratislavská kapitula, Elench štatúcií
ŠOBA Bratislava, fond Panstvo Ostrý Kameň
Slovesnosť, R.II. č. 35, 41
Ján Pösténvi: Kuklov. Z dejín obce do 31. decembra 1918. Rukopis uložený v ZM Skalica

K OTÁZKE PÔVODU A ŽIVOTA SIKULOV

Otázka ich pôvodu nie je dosiaľ uspokojivo vyriešená. Staré uhorské kroniky ich považujú za potomkov Hunov, pomiešaných s Dákmi, rímskymi légiami, so zbehlíkmi z gréckeho vojska. Prvý raz sa spomínajú v kotlinách sedmohradských Karpát ako pohraniční strážcovia. Má sa za to, že ich pomenovanie "sicculi" je latinské, označuje lukostrelcov - hraničiarov. Cez dlhé obdobie si podržali svoje vojenské vlastnosti: bývali v šiatroch, v táboroch a radi vandrovali. Preto si aj sami dávali meno sťahovača, vandrovníka, čo je v ich reči "csángó". Bola to teda akási zmes rozličných národov - vojnových zajatcov, dobrovoľníkov. Krajinské zákony od panovania sv. Štefana až do roku 1526 priznávali im rozličné výsady. Boli viazaní osobnou vojnovou povinnosťou, uskladňovali a strážili vojnový materiál. Ich občianske výsady boli veľmi blízke výsadám zemianskym. Neplatili dane, ale dávali na kráľovské slávnosti pri narodení syna od každej usadlosti - "okruchu" jedného vola na pečenie. Vo vojnách bojovali v prvých radoch, a preto trpeli veľkými stratami. Na rieke Morave bránili Sikuli hranicu od Levár na sever, strážili priesmyky pri Jablonici, Biksárde a na druhej strane Malých Karpát v Nadáši, v Boleráze, ako aj priesmyky severnejšie pri Vláre a Jablunke.

Strážne posádky Sikulov mali svojich poručíkov /hadnagyov - veliteľov bojujúceho vojska/, ktorí boli podriadení hlavnému kapitánovi Sikulov bývajúcemu v Nadáši. Robievali opevnenia na rovine na spôsob veľkých kruhov a pomenovali ich tureckotárskym menom Gyepü, čo znamená plot. Tieto ploty vsadili na hrádze. Ploty boli z prútia a vyplnili ich hlinou, kamením a pieskom. Takých oplotených valov mali veľa až po najbližší hrad na výšine, ktorý mal aspoň základy z kameňa a stavaný bol povväčšine z dreva.

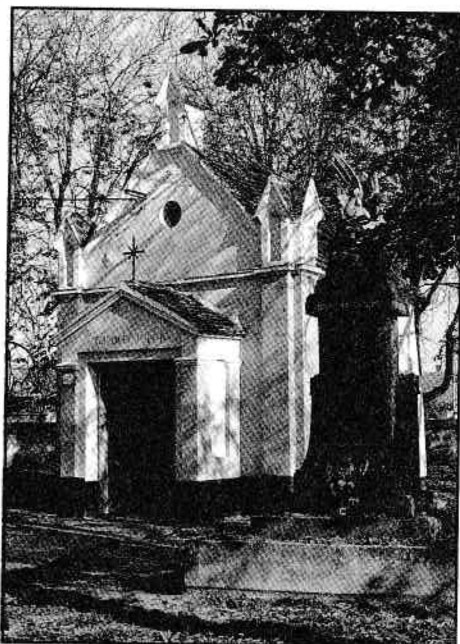
Sikuli boli kresťania a ich kostol bol oddávna pútnický, kde sa na deň narodenia Panny Márie schádzali zo svojich pevností. V mierových časoch sa prispôsobili miestnemu obyvateľstvu. I oni mali vymedzené polia, lúky a lesy. Všetci Sikuli mali zemianske výsady a neboli podriadení nijakému panstvu. Keďže mali velenie maďarské, sami sa vydávali za Maďarov, i keď si maďarskú reč osvojili oveľa neskoršie.

Sikuli pestovali cesnak na konzervovanie mäsa, ktoré dali preúdiť a potom ho jedávali počas bojových akcií, alebo keď bežali celé dni na koňoch k ďalekým vartám. Boli to udatní bojovníci, ktorí bránili uhorské územie. Pridŕžali sa však svojich výsad /more Siculorum/, hlavne tej, že za hranicami nemusia bojovať. Preto ich niektorí súdobí kronikári obviňujú zo zbabelosti. Avšak pri obrannom boji na hranici bojovali do posledného chlapa.

Z rukopisu Jána Pösténytho Kuklov /Z dejín obce do 31. decembra 1918/ vybral
V. Petrovič

JAZYKOVÉ PAMIATKY PO SIKULOCH

Vladimír Jamárik

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie

Dlhé spolužitie Sikulov so slovenským obyvateľstvom zanechalo stopy dodnes.

Dňa 4. februára 1965 som v Sekuliach navštívil vtedy 77-ročného Jána Vidoviča, ktorý dobre poznal tamojší chotár. Dozvedel som sa od neho 88 chotárnych názvov. Temer všetky boli slovenské. Iba štyri mali korene v časoch, keď tam ešte žili strážcovia hraníc: 2 maďarské a 2 turánske /sikulské alebo kumánske/. Tak les **Fók** dostal meno po vodnom toku. Podľa maďarského etymologického slovníka slovo "fók" už roku 1055 označovalo potok či potôčik vytekajúci z dajakého vodného zdroja. Názov **Oširét** vznikol z maďarského "osi" /pradávny, pradedovský/ a z "rét", ktoré už roku 1210 označovalo lúku. Išlo teda o prastarú, pradedovskú lúku. K názvu **Čékre** ujo Vidovič dodal, že tam bývalo veľa hlbokých jazierok s množstvom rýb. /Zrejme pozostatok mŕtveho ramena rieky Moravy./V turánskych jazykoch slovo "čokor, čukur" znamená jamu, priehlbeň a slovo "čokur" ponárať do vody. Význam názvu **Čékre** sa teda dokonale kryje s opísaným terénom. Názov poľa **Kišín** pochádza z turánskeho "kiš" čiže zima, "kišin" - v zime! Na Kišíne zrejme kedysi stávala zimná osada strážcov, ktorí v lete bývali v stanoch!

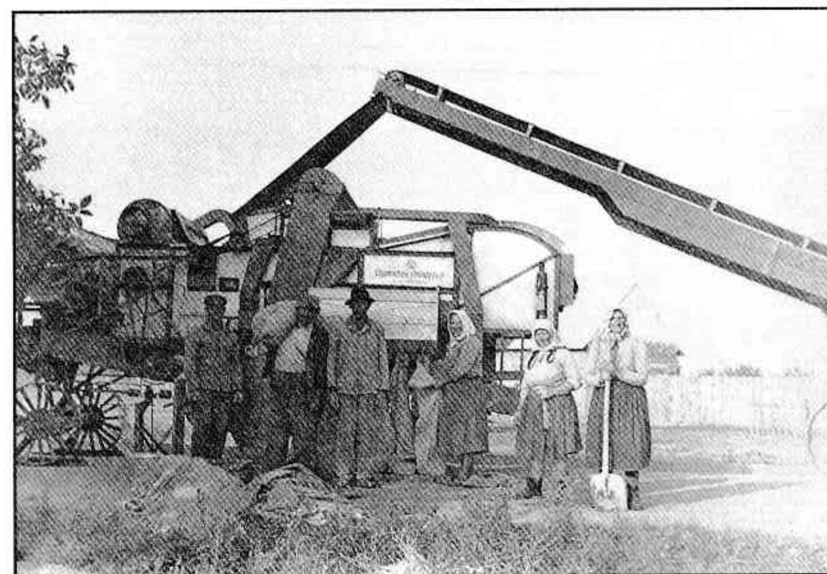
Pozn. redakcie Záhoria: *Ján Pösténi uvádza vo svojej rukopisnej práci Kuklov - Z dejín obce do 31. decembra 1918, ktorú písal pre obecnú kroniku, ešte ďalšie chotárne názvy v Sekuliach, ktoré sú jazykovými pamiatkami po Sikuloch. Sú to chotárne názvy* ***Petervarak****, z pôvodného Pétervárad = Petrov hrad, ďalej názvy* ***Cziványos, Háraszeg*** *a* ***Cigládž****. Sikulského pôvodu je podľa Pösténiho i existujúce priezvisko* ***Dobsa****.*

HOSPODÁRSKY ŽIVOT V OBCI V 20. STOROČÍ

Vladimír Petrovič

Slovenská roľnícka beseda

Slovenská roľnícka beseda v Sekuliach bola založená v roku 1922. Prvým predsedom bol Michal Pokorný. Jej úlohou bolo napomáhať rozvoju hospodárenia samostatne hospodáriacich roľníkov šírením osvety a nových poľnohospodárskych postupov.

Mlátenie "po novom", so strojmi, 50. roky 20. storočia

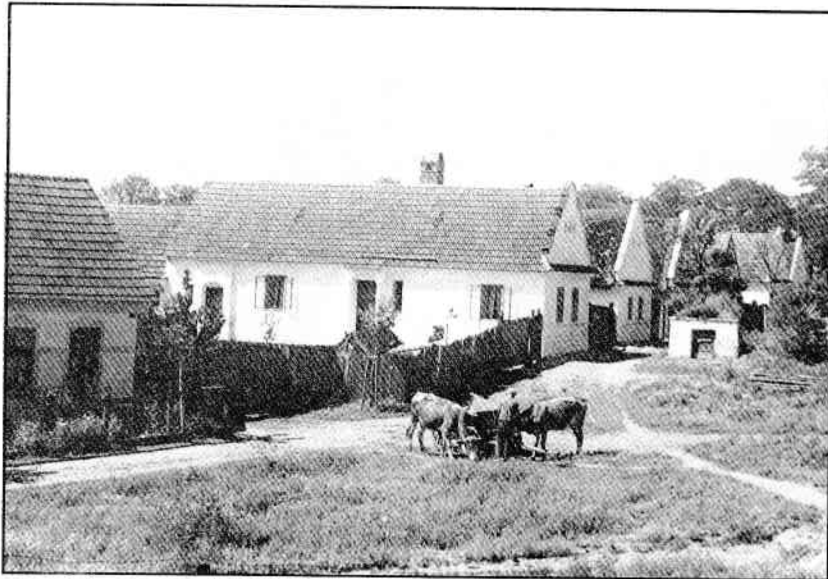
V septembri 1923 sa stal novým predsedom Ján Škrabák, pokladníkom bol od roku 1924 Ján Riška, členmi výboru Ján Hajdin a Pavel Juriga, knihovníkom Štefan Rusnák.

11.1. 1925 sa pri novej voľbe funkcionárov stal predsedom Ján Maxián, podpredsedom Michal Maxián, zapisovateľom Štefan Bolf, pokladníkom Mikuláš Zuppa, členmi výboru František Miholek, Pavel Mračna, Jozef Kudla a knihovníkom Štefan Rusnák.

13.1. 1926 bolo na členskej schôdzi rozhodnuté založiť hospodárske družstvo, do ktorého sa prihlásilo 18 členov Roľníckej besedy. V tomto roku žiadala Roľnícka

beseda na svojich pozemkoch i právo poľovky, čo jej však Okresný úrad v Malackách nepovolil.

1.10. 1926 sa na valnom zhromaždení zvolil nový výbor. Predsedom sa stal Ján Štvrtecký, podpredsedom Ján Riška, zapisovateľom Mikuláš Zuppa, pokladníkom Pavel Mračna a členmi výboru a kontroly Ján Škrabák, Ján Tomek, Štefan Bolf, Michal Leskovský, Jozef Kudla, Ján Maxián a knihovníkom zostal Štefan Rusnák. V tomto období mala Roľnícka beseda v Sekuliach vyše 40 členov.

Na vŕšku

V roku 1930 sa stal novým predsedom Štefan Studenič, v roku 1931 sa dostala Roľnícka beseda v Sekuliach pod krídla Miestnej organizácie Republikánskej strany zemedelského a maloroľníckeho ľudu v Sekuliach.

V roku 1932 sa stal predsedom Roľníckej besedy Peter Maxián. Svoju činnosť ukončila Roľnícka beseda v roku 1938.

Lesné spoločenstvo Fok

Lesné spoločenstvo Fok v Sekuliach vzniklo v roku 1928 za účelom spoločného hospodárenia v lesoch: Bresty, Rubisko, Horňákov kút, V jabloňách, Ležáky, Pod Fokem, Kačenka, Pláňava. Bolo to podielové spoločenstvo a ihneď po založení malo

100 členov. V roku 1929 malo lesné spoločenstvo zisk z ťažby dreva 46 tisíc Kč, čo predstavovalo 61 Kč na kubík dreva. Z roku 1928 sa zachovalo hodnotenie správnej rady Lesného spoločenstva, ktorú citujem v plnom znení:

Z Prava lesniho z poločenstva

kera sa ujala tejto prace a kera pracovala neustale a huževnate za tento les keri sme dostali do uživaňa. les nam malo rolnikom velmi služi kužitku tak jaku v daku sa mame od placit timto pracovnikom keri pronas mnoho dobrodzeňa spravili nech Boh nebesky jim da dlheho žica a z dravý na temto svece nadruhem nech ich odplací večním Blaho slavenstvem

Toto su mena tich Pracovníku

Michal Leskovský, Štefan Škrabák, Ján Tomek, Michal Maxián, Ján Kiška, Ján Štvrtecký.

V roku 1930 bol predsedom Pavel Mračna, účtovníkom Mikuláš Zuppa, členovia výboru Peter Koch, Martin Mračna a Peter Diviak.

V roku 1932 sa stal predsedom Michal Leskovský, podpredsedom Peter Koch, pokladníkom Peter Zaic, účtovníkom Peter Maxián a vo výbore pracovali títo obyvatelia Sekúl: Pavel Mračna, Ján Kopunič, Martin Mračna, Jozef Zemek, Štefan Kudla. Hájnikom bol Pavel Juriga.

Lesné spoločenstvo dávalo do prenájmu poľovné právo v obhospodarovaných lesoch. A taktiež rybolov od vtoku Dyje po "hranicu zemanskú". 10.2. 1935 však Lesné spoločenstvo neuspelo pri konkurze na prenájom práva rybolovu, pretože boli traja záujemci, a to Jozef Mračna, Ján Vidovič a Ján Kubík, ale ani jeden na výkričnú cenu 700 Kč nereagoval. Starým rybárom sa však nariadilo, aby sa do 8 dní odsťahovali z horeuvedeného úseku aj s náčiním, pretože *"čas vyšel"*. V rokoch 1934 - 1935 niekoľkokrát žiadalo Lesné spoločenstvo kompetentné orgány o úpravu brehu Moravy, jej reguláciu V jabloňách, pretože mali obavy zo zatopenia lesa. V roku 1936 sa predsedom Lesného spoločenstva stal Ján Švec, ktorého v roku 1943 vystriedal Peter Koch. Podpredsedom sa stal Štefan Zajíc, pokladníkom Ján Mračna, zapisovateľom Jozef Zemek a členmi správy Martin Mračna, Jozef Koch. V dozornej správe boli Ján Kopunič, Štefan Zuppa, Ján Rusňák, Ján Holenka, Jozef Švec a Štefan Kudla.

Aj v 50. rokoch 20. storočia malo Lesné spoločenstvo veľké problémy s riekou Moravou, ktorá stále zaplavovala pozemky a lesy Lesného spoločenstva. V roku 1956, a to 6.1. prebehla voľba nového a posledného výboru Lesného spoločenstva Fok v Sekuliach. Predsedom zostal Peter Koch, podpredsedom sa stal Peter Leskovský, pokladníkom zostal Ján Mračna, zapisovateľom Štefan Zajíc, členmi výboru Vendelín Čižmár a Jozef Kunštek, dozorná správa bola doplnená o Ondreja Kopuniča a Jána Maxiána.

Lesné spoločenstvo Fok v Sekuliach bolo spoločenstvom, ktoré bolo zložené väčšinou zo samostatne hospodáriacich roľníkov, no i tak sa veľmi intenzívne títo členovia venovali správe svojich lesov po celý čas jeho existencie. Okrem výrubu malo

spoločenstvo na starosti i vysádzanie nových stomčekov a napríklad ešte v roku 1956 na sklonku svojej existencie v rámci výsadby na starých "rubiskách" vysadili členovia 6000 kusov stromčekov. Na rok 1957 mali v pláne vysadiť ďalších 7000 sadeníc, vo väčšom množstve topoľov, ktoré sa mali vysadiť na holé rúbaniská, no v uvedenom roku Lesné spoločenstvo Fok zaniklo.

Roľnícke mliekárenské družstvo

Roľnícke mliekárenské družstvo bolo založené 26. septembra 1926, ale pracovať začalo až 1. apríla 1928. Obchodovanie s mliekom však prenajalo obchodníkovi Františkovi Illichovi. Prvým predsedom bol Ján Škrabák. Pri jeho založení sa členovia uzniesli, že každý člen Lesného spoločenstva Fok v Sekuliach musí byť aj členom mliekárenského družstva a zaplatí 150 Kč na dom. Táto podmienka sa však nedodržala.

Stred obce v prvej polovici 20.storočia

Úlohou tohto družstva bolo *spoločným provozovaním mliekarstva v družstevnej mliekarni prispievať ku zveľadeniu hospodárstva a ku zvýšeniu hospodárskeho výnosu spoločníkov. Mimo toho pracovalo družstvo na zveľadení dochovávania dojného dobytka výberom plemena a krížením s osvedčenými druhmi dojníc.*

Družstvo malo vlastný poriadok o dodávaní mlieka, v ktorom o.i. boli i tieto body:

- každý člen je povinní dodať do mliekarne mlieko čerstvo nadojené, schladené na 12°C a čisto precedené

- kondvy, v ktorých mlieko dodáva musia byť celkom naplnené a pri dodávaní dvojakého mlieka súčasne, musí byť večerné mlieko označené ako "večerňajšie" a ranné mlieko ako "raňajšie"

- člen družstva, ako dodavateľ mlieka nesmie mlieko ani žiadne výrobky z neho predávať inde mimo družstevnú mliekarňu, ak by k tomu nemal od správy na svoju žiadosť písomné dovolenie.

V roku 1930 bola priemerná dodávka mlieka na člena asi 200 litrov. 31. 12. 1933 malo mliekárenské družstvo evidovaných až 102 členov. Predsedom bol v tomto období Ján Kopunič.

Na riadnom valnom zhromaždení konanom 30. 9. 1934 bola však prijatá väčšinovým uznesením likvidácia družstva pre jeho stratovosť. Celý jeho majetok prevzalo Lesné spoločenstvo Fok so záväzkom, že zaplatí všetky jeho dlžoby. Likvidácia sa vliekla až do roku 1938 a likvidátori Ján Kopunič a Pavel Mračna mali veľmi ťažkú úlohu.

Pramene:
ŠOKA Skalica, fondy: Lesné spoločenstvo Sekule, Slovenská roľnícka beseda Sekule, Roľnícke mliekárenské družstvo Sekule

Z archívu

Chotárne názvy v obci Sekule /podľa mapy Székelyfalva, Pozsonyvármegyei nagykozség kataszteri térkepének másolata ar 1914 évi mérnoki nyilvántartás szerint. Budapest 1915. M. kir. állami nyomda. Mézetarány 1.2880/.
Pod malu mezu u Rokocini, Osrid, U oszik, Pánszki majetek pri Morave, Na Mihalicsovszkej, U panszkej linie, Na proszniszkách, Mala meza, Sztredne pole, Za rubaniczama A,B, U volovcza a hlubokej ceszti, Ve volovce, U Sisolakovich vcselinu, Na travnikoch u vrski, Merki a Pétervárak, U mlaki, Pri kutskej ceszte, Kissin, Nyiszke lúki, U piszku, Kubovscha, Kalifás, Pri szvate Jurszkem chotári, U chotára, U cihelni, U topolu A,D, U hruski, Pod borinama, U mocsidla, Orház, U Kranelovej sztruhi, Panszki majetek III. császtka, Pod poszvatnim, Prvi pánszki odil A,B, Za humni, Lúczky, Zelnice, Na tvrdzíne.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * *

V roku 1927 pri voľbách do obecného zastupiteľstva mala HSĽS 337 hlasov, Republikánska strana zem. a maloroľ. ľudu 114 hlasov, sociálnodemokratická 160 a občianske skupiny 149 hlasov.

V roku 1938 v obecných voľbách získali politické strany v Sekuliach nasledovné počty hlasov: HSĽS 495, Republikánska strana zemedelského a maloroľníckeho ľudu 138, Národní socialisti 37, Sociálnodemokratická 85, Živnostnícka 34, Kubíkova Roľnícko-robotnícka 20, Národnofašistická 17. Z 910 oprávnených voličov teda volilo 836.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * *

Po vojne bola v obci veľmi aktívna Demokratická strana. V obci mala 225 členov a v miestnej samospráve mala 12 členov oproti 6 členom KSS. Predsedom MNV bol Ján Tomek, podpredsedom Peter Kopunič, Jozef Bojkovský tajomníkom. Ján Kopunič bol pokladníkom, František Patka a Ján Červenka revízormi účtov. Členmi boli Peter

Koch, Ján Kunštek, Ján Mračna, Ján Čižmár, Pavel Pokorný, Ján Kubík, Imrich Štefanovič, Štefan Kubinák, Štefan Hajdin, Peter Leskovský, Michal Hrica a Rudolf Holý.

* * * * * * * * * * * * * * * *

Personálne výdavky obce v roku 1849: farárovi 29 florénov, učiteľovi 158 fl., notárovi 311 fl., richtárovi 37 fl., konšelom 20 fl., hlásnemu 13 fl., kominárovi 51 fl. Okrem toho vydala 20 fl. pre chudobných na vyživenie.

Známi richtári obce Sekule do 2. svetovej vojny

1690 pudmistr Peter Maxián
1721 pudmistr Juraj Benkovič
1740 Martin Kiven
1741 Jakub Markovič,
pudmistr Michal Martinkovič
1742 Juraj Stehlík
1752 Pavol Mráz
1754 pudmistr Ján Strážnický
1760 Juraj Miček
1764 Ján Maxián
1768 Juraj Miček
1769 Ján Diviak
1772 Pavol Mráz
1774 obec nemala richtára
1777 Michal Bolff
1779 Juraj Maxián
1780 Ján Diviak
1782 Ján Benkovič
1783 - 1784 Michal Mráz
1785 - 1786 Ján Diviak
1787 - 1791 Juraj Rusnák
1794 Ján Dophouz
1810 Pavol Maxián
1845 Ján Miček
1846 Imrich Škrabák
1849 Jozef Martinkovič
1856 Ján Šišolák
1871 Jozef Martinkovič
1925 Ján Maxián
1927 Ján Maxián
? Jozef Šišolák
1934 Michal Kudla
1936 Jozef Mračna

Text úradnej prísahy sekulského richtára z roku 1786

Formula prisahi !
Ja Jan Diviak gaksto Richtar, Starsi prisazni obczi Szekula prisaham skrz Boha Ziveho, ze podle mne wcsul zretedlne wilozeni spusob ne len moge wlastne w chotari obcsi tegto obsahuicze grunti podle gegich Jmena, Pocztu Sirokost segbu a urodu wedla ...., w Tichto stranach miri werne oznamim a wigewim, ale tez i to ktere we wigewenim meho Panstva Zemskeho a neb mogich suseduw na mogu Znamost meneg rowne oznamene, aneb naskrz Zamlczane bilo Ze Pr... nez nato spitowani, aneb sporadani budem hnedki wigewim;
tak mne pan Buch Pomahag.

STOROČNICA SEKULSKÉHO HASIČSKÉHO ZBORU

Alojz Kunštek

História organizovanej ochrany príbytkov a hospodárskych budov pred ohňom v obci Sekule siaha pred dátum, ktorý podľa písomností považujeme za deň založenia hasičského zboru. Sekulskí hasiči boli do tohto obdobia organizovaní v hasičskom spolku v susednom Moravskom Svätom Jáne. V roku 1896 sa však rozhodli na žiadosť najmladších členov založiť si samostatný hasičský zbor. Iniciatívu podporilo i vtedajšie predstavenstvo obce a na jeho návrh boli do vedenia zboru zvolení Peter Hajdin /kapitán/, Ján Šimek /podkapitán/, Ján Hajdin /pokladník/, Ján Kadera /strojník/, Jozef Fišer a Florián Blažek /cívar/, Karol Pollák /trubač/. Zároveň bolo prijaté uznesenie o výkone stráží od 1. júna do 30. septembra, aby sa zabránilo škodám na majetku občanov. Veľmi zreteľne sa tu črtá odkaz našich predchodcov - zakladateľov spolku hasičov budúcim generáciám: *"Láska k blížnemu a pomoc blížnemu svojmu."* Tento odkaz bez ohľadu na roky vojny alebo mieru, bez ohľadu na roky biedy alebo hojnosti, bez ohľadu na politické alebo spoločenské pomery sekulský hasičský zbor so cťou plnil a plní až do dnešných čias.

Prvé finančné prostriedky získali miestni hasiči z odpredaja olivového dreva, získaného zo stromov, ktoré rástli pri ceste smerom do Borského Svätého Jura, na zakúpenie štvorkolesovej ručnej striekačky od viedenskej firmy Knaust. V roku 1902 v časti obce *U stodol* vykopali obecnú studňu.

V rokoch prvej svetovej vojny, keď muži v aktívnom veku narukovali, zbor v obmedzenom počte naďalej vykonával svoje poslanie. Činnosť sa naplno obnovila v roku 1922 už v Česko-slovenskej republike. Veliteľom 21 - členného hasičského zboru sa 17. júna 1922 stal na dlhých 28 rokov Florián Hajdin, ktorý bezosporu patrí k najvýznamnejším osobnostiam zboru počas jeho 100 ročného trvania. Na valnom zhromaždení podal výbor návrh na vypracovanie stanov spolku v slovenčine, keďže dovtedajšie stanovy boli spísané v reči maďarskej. Medzi významné medzníky patrí i rok 1928, kedy zbor zakúpil hasičskú zástavu - *prapor*, vysvätenú 15. augusta 1928 vdp. kaplánom Františkom Puškerom. Na jej zakúpenie čiastkou 5 tisíc korún prispela pani Anna Maxiánová, ktorá sa stala aj krstnou matkou zástavy.

V čase Slovenského štátu od roku 1939 bola polovica členov zboru zaradená do pohraničnej finančnej stráže. Po mobilizácii v roku 1940 prácu hasičov vykonával len obmedzený počet mužov. Pri prechode frontu členovia zboru vo dne i v noci držali pohotovostnú službu v zbrojnici. Hasičský zbor zasiahol významnou mierou aj pri železničnom nešťastí v roku 1947, keď sa zapojil do záchrany životov cestujúcich a odstraňovania následkov havárie.

Sekulskí hasiči na konci 19. storočia

Jeden zo slávnostných nástupov koncom 50. rokov

Zakladatelia hasičského zboru v Sekuliach po 60. rokoch

Sekulskí hasiči počas procesie na Božie telo

budovy požiarnej zbrojnice. Florián Maxián /syn krstnej matky hasičskej zástavy/ čiastkou 5 tisíc korún prispel na zakúpenie dvojkolesovej motorovej striekačky. Dňa 5. marca 1950 sa Florián Hajdin vzdal funkcie veliteľa a do tejto funkcie bol zvolený Vendelín Janči, pričom sa vymenili všetci funkcionári zboru. S reorganizáciou zboru v roku 1951 starší členovia nesúhlasili, a tak Miestny národný výbor do vedenia zboru dosadil 10 členov, z ktorých sa podľa zápisov uplatnil v nasledujúcom období len jeden. S výstavbou novej zbrojnice sa začalo v roku 1952. Podieľali sa na nej všetci občania a stavba bola slávnostne odovzdaná do užívania 8. septembra toho istého roku. Sochu patróna sv. Floriána darovala hasičskému zboru rodina Penáková. V tomto roku bol hasičský zbor premenovaný na Miestnu jednotu a Požiarny zbor, pričom za veliteľa Požiarneho zboru bol cestou MNV vymenovaný Vendelín Janči a za predsedu Miestnej jednoty bol zvolený Ján Leskovský, ktorého možno považovať za ďalšiu významnú osobnosť v histórii hasičského zboru.

Sekulskí požiarnici pri slávnosti 60.výročia zboru

V roku 1951 prijal zbor aj 10 dorasteniek a v roku 1953 založil divadelný ochotnícky súbor pod vedením pani učiteľky Márie Kučerkovej. V takomto zložení mohol už hasičský zbor organizovať kultúrne podujatia so širším dosahom aj na celú obec a stal sa vlastne reprezentantom a tvorcom kultúrneho života v Sekuliach.

V 60. rokoch sa sekulskí požiarnici zúčastňovali aj okresných súťaží, v roku 1966 sa družstvo mladých požiarnikov prebojovalo do krajského kola. V roku 1974 nadviazal zbor veľmi úspešnú a plodnú spoluprácu s kolegami z Týnca na Morave. Kontakty v pracovnej i kultúrnej oblasti sa od tých čias rozvíjajú už dvadsaťdva rokov.

Aj keď sa v roku 1976 obce Sekule a Moravský Sv. Ján zlúčili, požiarne zbory zostali samostatné. Po osamostatnení obce Sekule v roku 1990 a otvorení hraníc s Rakúskom nadviazal sekulský zbor spoločenské kontakty s hasičmi z obcí Hohenau a Niederabsdorf. Vzájomná spolupráca obohacuje jednotlivé zbory o skúsenosti z oblasti odbornej a kultúrnej činnosti a napomáha k nadväzovaniu neformálnych priateľských vzťahov.

Od roku 1990 usporadúva sekulský hasičský zbor na sviatok patróna sv. Floriána celoobecnú slávnosť, ktorá pozostáva z ďakovnej svätej omše, slávnostného pochodu hasičov obcou a kladenia vencov na cintoríne. Slávnosť sa obyčajne končí vo večerných hodinách tanečnou zábavou. Od roku 1991 poriada zbor tradičnú súťaž požiarnych družstiev o Pohár starostu obce Sekule, ktorého sa zúčastňujú aj zbory z blízkeho okolia Sekúl, Rakúska a družstvo z Týnca na Morave. Od roku 1993 zabezpečujú členovia sekulského zboru každoročne čestnú stráž pri Božom hrobe a poriadateľskú službu na procesiách Božieho tela. Okrem toho vypomáhajú pri poriadaní mariánskych pútí v neďalekom Šaštíne.

V máji 1993 začal požiarny zbor s prípravou výstavby požiarnej zbrojnice, ktorej rekonštrukcia v hodnote 1.540 000 Sk z prostriedkov obecného úradu, vedeného starostom obce Jánom Emrichom, bola ukončená pri príležitosti stého výročia založenia hasičského zboru v Sekuliach 6. 7. 1996. Tak, ako prestavbu obecného úradu, aj projekt prestavby a interiéru je dielom Ing.arch. Františka Cvengroša. Obe tieto zrekonštruované budovy sú dnes architektonickými dominantami centra obce Sekule. V slávnostný deň, kedy bola požiarna zbrojnica vysvätená, bola obnovená a znovuposvätená aj spolková zástava hasičského zboru v Sekuliach. Jej obnovu po šesťdesiatichôsmich rokoch zabezpečila pani Terézia Kudlová a ako krstná matka ju pri posviacke odovzdala zboru. Budova požiarnej zbrojnice je výrazom ocenenia práce predchádzajúcich generácií hasičov i dar vedenia obce nasledujúcim generáciám. O význame, vážnosti a spoločenskom postavení sekulského hasičského zboru svedčí i finančný príspevok sponzorov, za pomoci ktorých mohli byť oslavy storočnice dôstojne pripravené.

Nech svätý Florián, patrón hasičov, ochraňuje majetky našich občanov a pomáha sekulskému hasičskému zboru na prahu 21. storočia čestne plniť jeho poslanie i naďalej.

Zoznam veliteľov, kapitánov a predsedov hasičského zboru v Sekuliach:

Peter Hajdin - kapitán, rok zvolenia 1896
Florián Hajdin - veliteľ, 1922
Vendelín Janči - veliteľ, 1950
Vendelín Janči - veliteľ PZ, 1952
Ján Leskovský - predseda MJ, 1952
Martin Červenka - predseda, 1957
Ján Kudla - veliteľ, 1957
Ján Leskovský - predseda, 1960
Martin Štvrtecký - veliteľ, 1960
Jozef Skala - veliteľ, 1966
Štefan Sokol - veliteľ, 1968
Rudolf Janota - predseda, 1970
Jozef Kadlíček - veliteľ, 1972
Ján Leskovský - predseda, 1972
Ján Planka - predseda, 1977
Ján Martinkovič - veliteľ, 1978
Jozef Mračna - veliteľ, 1981
Jozef Švec - predseda, 1981
Konštantín Kudla - predseda, 1983
Jozef Škrabák - predseda, 1985
Martin Mračna - predseda, 1989
Jozef Slávik - predseda, 1991

RYBÁRSTVO

Mária Zajíčková

Rybárstvo v primoravskej obci Sekule tvorilo od najstarších čias doplnkový zdroj obživy, a tak do istej miery ovplyvňovalo aj spôsob života obyvateľov. Právo rybolovu patrilo najskôr k regálnym právam, neskôr si ho rybári prenajímali od zemepána a v medzivojnovom období od Lesného spoločenstva Fok.

V čase, keď zanikali tradičné spôsoby lovu rýb, v roku 1964 uskutočnil v obci Sekule výskum rybárstva Ján Mjartan. Jeho informátorom bol vtedy 78 - ročný rybár Ján Vidovič. Výsledky svojho bádania potom publikoval v práci *Ľudové rybárstvo na československom Pomoraví* /Uherské Hradište 1967/ a v práci *Ľudové rybárstvo na Slovensku* /Bratislava 1984/. Materiál z výskumu je uložený v archíve Slovenskej národopisnej spoločnosti SAV.

Ján Mjartan počas svojho výskumu zachytil ešte tradičné spôsoby lovu rýb pred reguláciou rieky Moravy, ktorá sa často vylievala a vytvárala vo svojom okolí početné jazerá, jarky a jamy s množstvom rýb.

Sekulskí rybári rozlišovali ryby čierne /*šťuki, kapri, silne, karasi, líni*/, biele /*pletňáki, boleňe, jaski, parmi*/ a drobné ryby /*červeňički, bjeličkí, kosírki, podustvi*/.

Najjednoduchší bol lov bez nástrojov do rúk v zakalenej vode, ďalej pomocou špeciálne zhotovených vidlíc so štyrmi tŕňmi - *rožkami* hlavne pod kríčkami alebo pri trení, keď sú ryby pohromade.

Za jeden z najstarších nástrojov na chytanie rýb možno považovať *fašinu*. Išlo o pozväzované vetvy stromov omotané vodnými rastlinami v tvare valu, ktorý potom tlačili proti prúdu rieky po dne až na breh, kde pozachytávané ryby povyťahovali. V plytších vodách lovili aj za pomoci *košín* z voza, ktoré zvisle vložili do vody a dvaja ju ťahali po dne. Na okraji vody *košinu* zdvihli a zachytené ryby povyberali.

Ryby, hlavne číkov, bolo možné chytať aj do husích košov, a to tak, že kôš sa nasadil bokom do vody a nohou sa doň ryby naháňali. Po zdvihnutí koša z vody sa ryby z neho povyberali.

Pomocou košov chytali ryby aj v teplých plytkých vodách alebo vo vode pokrytej tenkou vrstvou ľadu - *striž*. Košom upleteným zo *svíbových* prútov a posplietaným bazovou kôrou alebo vŕbovými prútmi so širším spodným a užším vrchným okrajom ryby vo vode *prichlopili*.

Z princípu lovenia košom vychádzalo aj lovenie pomocou prútenej vrše, nazývanej *baňa*, kónického tvaru dlhého 150 cm s priemerom pri ústí 75 cm. *Baňu* s návnadami - číkmi vložili ku okraju rieky alebo v plytkých vodách postavili dve každú iným smerom medzi dve jazierka, pričom ich ešte prehradili aj vodnými rastlinami.

Oveľa väčšie možnosti variácií poskytovala sieť. Na jar, keď boli veľké kalné vody, chytali ryby do sieťových vrší - *mjechú*, ktoré sa večer nastražili a ráno vyťahovali. *Mjech* bol upevnený vzadu kolíkom, jedno z krídiel vrše bolo upevnené k brehu, druhé natiahnuté na vodu. *Mjech* mal lievikovite sa zužujúce otvory, z ktorých predný, stále otvorený, bol upevnený na štyroch šnúrkach a zadný, zvisle šošovkovite zúžený, na dvoch šnúrkach. *Mjechy* kládli aj do úžin medzi jazierkami, ktoré vytvárala opadajúca voda po vyliatí rieky Moravy. V lete, keď boli horúčavy a ryby sa chodili chladiť v noci okolo 22. hodiny na piesky, chytali rybári do siete nazývanej *vazba*, dlhej do 30 metrov a hlbokej 2 metre, ktorá bola naskladaná za člnom. Traja rybári ryby obkolesili a urobili záťah.

Rozvodnená rieka Morava v polovici 20. storočia

Po rozvodnení rieky, keď sa ryby držia pri brehoch v kríkoch, používali sieť nazývanú *páška*, na oboch koncoch upevnenú na tyčiach - *húlkach*. Sieť zaťaženú dolu kameňmi pritiahli na člnkoch ku kríku, ryby z kríka vydurili a zatiahli do siete.

Na jeseň, keď bolo možné chytať všetky ryby, sekulskí rybári sa spojili so svätojánskymi a spoločne na člnoch lovili na *hoňbu*. Na 2-3 člnoch plávali dolu prúdom *hončí zvrchu* s tyčami opatrenými železnými krúžkami - *hrklákmi* a plašili ryby. Proti prúdu plávali na člnoch *spiráci*. Spoločne *plašili* a *spírali* ryby do zátočiny, kde sa voda krútila, a tu ich lovili sieťou - *nevodom* zaťaženou na spodnom okraji železom a nadľahčenou na vrchnom okraji pomocou kôry. V zime lovili *nevodom* pod ľadom tak, že sieť za pomoci tyče a hákov prevliekali cez vopred v ľade vyrúbané okná.

Pri kolektívnom rybolove sa ryby rozdelili čo do množstva, veľkosti a druhu na

rovnaké kôpky. Jeden z rybárov ukazoval na kôpky a druhý, nedovidiac na kôpky, hovoril mená zúčastnených rybárov. Poslednú kôpku dostal hádač.

Okrem toho sa po celý rok lovilo do *čereňa*. V lete lovili rybári aj na jednu alebo viac udíc naraz - *na spružiny*. Na plytčine v rieke zatĺkli kôl a od brehu k nemu natiahli *gruntšnúru*, na ktorú upevnili 5-7 udíc s návnadami. Stiahnutá *gruntšnúra* signalizovala úlovok.

V 50. až 60. rokoch nastali v rybárstve v obci Sekule podstatné zmeny. Časť koryta rieky Moravy sa dostala do hraničného pásma so zákazom vstupu. Po regulácii Moravy klesol prirodzený stav rýb v rieke a zlikvidovali sa záplavové nádrže. Na druhej strane sa vytvorili mŕtve ramená a pokračujúcou ťažbou štrkopieskov v chotári obce aj umelé jazerá-štrkoviská, ktoré bolo treba zarybniť. Tieto zmeny spôsobili prechod od tradičného rybárstva ako doplnkového zdroja obživy k rybárstvu športovému, organizovanému v rámci Slovenského rybárskeho zväzu. S tým súvisí aj zánik tradičných techník lovu rýb, ktoré dnes ovládajú len najstarší rybári, a uprednostňovanie lovu na udicu.

Združený rybársky spolok obcí Sekule, Moravský Sv. Ján a Závod má v súčasnosti 480 členov, z toho 4 ženy. Predsedom spolku je Jozef Macejka, pokladníkom Jozef Kaiser zo Sekúl /1927/ a hospodárom Jozef Zajíc. Spolok zabezpečuje vo vodách v katastri uvedených obcí rybné hospodárenie, dozor a organizovanie rybolovu. Členovia spolku sledujú a zabezpečujú dostatočné zarybnenie vôd v rieke, mŕtvych ramenách i jazerách. Násady kaprov a šťúk nakupujú v oblastiach rybníkov.

Dozor nad vodami proti nepovolenému lovu nie je dlhodobo systematicky organizovaný. Je však povinnosťou člena spolku vo voľnom čase obchádzať vody a zasiahnuť proti pytliakom. Spolok určuje trvanie lovnej sezóny, ktorá sa začína 1. mája a končí na Vianoce. V prípade nasádzania rýb je lov v danej vode pozastavený na jeden mesiac. V lete možno loviť ryby od 4. do 24. hodiny, na jeseň od 6. do 21. hodiny.

Riadne celoročné členské predstavuje 580 Sk, pre dôchodcov 480 Sk. Okrem toho vydáva spolok pre záujemcov, ktorí prichádzajú hlavne z Bratislavy, centrálnej časti Záhoria a z Podhoria, hosťovský celoročný lístok za 400 Sk, týždenný za 150 Sk alebo denný za 50 Sk.

K základnej výbave rybára patria udice - *pruti*, podberák a sieťka. Pred začiatkom lovu si každý rybár ryby na mieste, kde hodlá loviť, dokŕmi obyčajne varenými cestovinami /kolienka/ posypanými strúhankou alebo šrotom, ktorý upevní stlačením na krmítko /kovová tyč v hornej časti esovite viackrát poprehýbaná/. Ako návnadu používajú sekulskí rybári varenú kukuricu, vanilkové cesto, červíky a na dravé ryby rybný plevel, hlavne červeničky. Pokusy loviť na štúrov neboli úspešné.

Na brehoch Moravy a jazier si tunajší rybári stavajú prechodné obydlia na uloženie náradia, na odpočinok i ako úkryt pred dažďom, tzv. búdy. Základ tvoria koly z agátového dreva vysoké 120-150 cm, na ktorých je vybudovaný zrub z borovicového dreva s obdĺžnikovým pôdorysom /3 x 4 m alebo 2,5 x 3,5 m/, pokrytý pultovou drevenou strechou opatrenou izoláciou.

Aj keď takto organizované rybárstvo len sčasti plní funkciu doplnkovej obživy obyvateľstva, predsa sa premieta aj do stravovania. Oveľa viac nachádza odraz v duchovnej oblasti, hlavne v ľudovej slovesnosti, kde nachádzame hlavne povesti a spomienkové rozprávania s rybárskou tématikou. Najviac však zasahuje do spoločenského života a využívania voľného času obyvateľov obce a ich spolužitia s prichádzajúcimi rekreačnými rybármi.

SEKULSKÝ SLÁVNOSTNÝ KROJ

Mária Zajíčková

Svadobný sprievod, prvá polovica 20. storočia

Na veľké cirkevné sviatky a pri slávnostných obecných spoločenských príležitostiach možno i dnes v Sekuliach obdivovať mládež oblečenú v slávnostnom /voľakedy obradovom/ kroji, ktorý spolu so svätojánskym a závodským krojom patrí k najzaujímavejším odevným variantom na Záhorí.

Do tejto podoby sa sformoval v druhej polovici 19. a začiatkom 20. storočia pod vplyvom hospodárskych a spoločenských zmien i kultúrnych vplyvov centier /Šaštín,

Malacky, Břeclav, Viedeň/, na ktoré bol tento mikroregión v spomínanom období napojený. V 50. rokoch 20. storočia vplyvom unifikácie kultúry takmer zanikol a uchovali sa len jeho jednotlivé súčasti v truhliciach starších žien, fotografie v rodinných albumoch a spomienky tých, ktorí svoju mladosť prežívali v prvých desaťročiach 20. storočia.

Významným impulzom na obnovenie tradičného obradového odevu boli mariánske púte v blízkom Šaštíne v polovici 60. rokov, kde sa sprievody, prichádzajúce na púť z jednotlivých obcí, identifikovali práve cez skupiny krojovanej mládeže.

Nevesta a ženích ponúkajú svadobné koláče - drobňáky, 60. roky 20. storočia

Zostaviť zložitý a v detailoch prepracovaný obradový odev, ktorý sa nosil na svadby, krstiny, sviatok Božieho tela a pod. vedelo len pár žien so vzťahom k tradícii, ako bola Alžbeta Kopuničová /1904-1989/ a mladšia Mária Vávrová /1931-1995/, ktorých zásluhou sa sekulský kroj znovu dostal do povedomia obyvateľov obce a okolia ako jeden zo základných identifikačných znakov. Poznatky a praktickú znalosť zostavenia sekulského slávnostného kroja uchováva dnes pani Terézia Kudlová /1952/, ktorá doň oblieka mládež pri slávnostných príležitostiach. Veľký kus práce na celkovej dokumentácii a obnovení ľudového odevu urobili aj tunajší učitelia, manželia Kučerkovci, ktorí v 70. a 80. rokoch viedli folklórny súbor Sekulánek.

Na základe terénneho výskumu, muzeálnych zbierok a dostupného obrazového

materiálu usudzujeme, že k najväčším zmenám v slávnostnom odeve došlo na prelome 19. a 20. storočia.

Základ pôvodného obradového ženského odevu tvorila súkenná modrá sukňa v dĺžke do polovice lýtok, v páse zriasená a naskladaná do pravidelných nezožehlených faldov, doplnená súkenným modrým pruclekom. Biela plátenná bielizeň, ktorú tvorili 3 škrobenice a košieľka-*rukávca* s čipkovými *taclami* a golierom-*krézlom*, vytvárala okolo nôh, rúk, a krku okružie-*trúbele*, vytvarované pomocou horúcej ihlice za surového škrobenia. Odev dopĺňala biela vyšívaná zástera, bledomodrá stuha okolo pása, ružové mašle, veniec alebo biely čipkovaný čepiec.

Mužský slávnostný odev pozostával z modrých súkenných nohavíc so šnúrovými aplikáciami v prednej časti stehien a modrej súkennej vesty, pod ktorú sa obliekala biela plátenná košeľa so širokými rukávmi zriasenými do manžiet, v priekrčníku len obrúbená šnúrkou. Odev dopĺňal čierny klobúk so stuhou a rozmarínovým perom.

V zime patril k slávnostnému odevu trojštvrťový kožuch strihaný do pása, tzv. *mentík*. Na prelome storočí bol tento odevný základ, vychádzajúci zo zemianskej renesančnej módy, silne prekrytý prvkami ľudového baroka, ba neskôr v detailoch aj prvkami viedenského meštianskeho slohu biedermeier, takže sa zmenil v celkovej línii, vo výbere materiálov, farebnosti i výzdobe.

Úprava hlavy slobodnej dievky

Barokové rozšírenie celkovej línie spôsobilo v ženskom odeve skrátenie sukní po kolená a v partii ramien zdvojenie rukávcov, keď sa na silne modrené perkálové rukávce začali obliekať rukávce vapérové, vyšívané po celej ploche drobným bielym kvetinovým vzorom. Modrú sukňu nahradila súkenná sukňa zelená, ku ktorej sa obliekal červený atlasový alebo hodvábny *pruclek* strihaný do pása s výšivkou s motívmi kytíc na voľných plochách. Odev dopĺňala biela plátenná do obojka zriasená zástera, ktorá do dvoch tretín prekrývala šírku sukne. Stuha okolo pása už nebola jednofarebná, ale v pravej časti vyšitá kvetinovým motívom. Ružové mašle na *rukávcoch*, *krézli* a v prednej časti drieku ostali.

Slávnostný sekulský dievčenský a ženský odev má však vo výzdobe dve dominanty, a to veľkú ružovú mašľu na prsiach, ktorú sčasti prekrýva mašľa s vyšívanými, neskôr maľovanými motívmi ružových kytíc, doplnená živou ružou zastoknutou za pásom, a zvláštna úprava hlavy, ktorú tvoria u slobodných dievčat stužky, u vydatých žien

čepiec. Práve ona udáva celkovú charakteristiku tohto odevu, aj preto sa hovorí: *Ide v stužkách, alebo ide v čepci.* Úprava hlavy je náročná na čas a zručnosť, preto v prípade obliekania viacerých dievok naraz trvala aj celú noc. Základ tvoria vlasy spletené do vrkočov spevnených šnúrkou a upravených okolo temena hlavy, na ktoré sa upevní zelený veniec doplnený umelými kvetmi tak, aby pokrýval aj celé temeno hlavy. Nad čelo sa upevnia tvarované podložky ozdobené stuhami - tzv. *vrchná paráda*. Z vyšívaných /maľovaných/ stužiek dĺžky približne 30 cm sa pravidelne priamo na hlavu skladajú a upevňujú *zaušnice*, nad ktoré sa v zadnej partii upevní *bosora* zo stužiek vopred naskladaných na *trúbelky* pomocou tvrdého papiera.

Mládenec a deva v slávnostnom kroji

Mladé ženy nosili namiesto venca pod stužkami čepiec s tylovým dienkom, naskladaným do faldov, s vyšívanou čelenkou s motívmi ruží v zeleno-červenej farebnosti na temene a čipkou nad čelom, ktorý bol vytvarovaný pomocou šnúrkou spevnených vlasov do rožkov.

K slávnostnému odevu patrili vrapované čižmy-*harvanky*. Odev dievok v zime dopĺňal *mentík*, odev žien biely krátky kožuch lemovaný čiernou barančinou a zdobený strapcami.

Mužský odev sa v podstate nezmenil, šírka rukávov košele sa znásobila obliekaním dvoch vapérových košieľ so širokými rukávmi, na ktoré si mladí muži obliekali hodvábny alebo atlasový lajblík zdobený gombičkami, siahajúci do polovice drieku. Odev dopĺňala ružová hodvábna šatka s ručne vyväzovanými strapcami uviazaná okolo krku a obdĺžniková vapérová šatka zasunutá za poklopec nohavíc. Čierny klobúk so širokou strechou zdobila široká červená stuha, za ktorou bolo zasunuté pero-vetvička rozmarínu spevnená drôtom a ozdobená umelými kvetmi a užšími stužkami. K tomuto odevu patrili vrapované čižmy alebo čižmy s hladkou sárou. V zime bol odev doplnený súkenným modrým krátkym kabátom s klopami a kovovými gombíkmi, kožuchom alebo u starších mužov halenou.

V spomínaných troch susediacich obciach sa takto vytvorila ojedinelá zaujímavá kreácia slávnostného odevu, ktorá v základe korešponduje s odevom obyvateľov stredného Záhoria a vo výzdobe s odevom moravského Podlužia.

Je chvályhodné, že pri súčasnom obnovovaní a tvorbe slávnostného odevu sa sekulské ženy snažia využiť všetky zachované pôvodné odevné súčasti a chýbajúce nahrádzajú novými, pričom rešpektujú pôvodný materiál, strih a vzor.

HUDOBNÉ TRADÍCIE

Peter Michalovič

Sekule spolu s Moravským Sv. Jánom patria medzi záhorské obce s vyvinutou piesňovou kultúrou. Keď v roku 1924 zapísal Karol Plicka, vtedy ako pracovník Matice slovenskej, u vychýrenej moravskojánskej speváčky Evy Studeničovej, rod. Tomkovej vyše 250 ľudových piesní, bol nadšený, že našiel interpretačný štýl vysokej umeleckej hodnoty. Jednalo sa o zdobený ornamentálny spev, poznačený individuálnym tvorivým prístupom a vysokou muzikálnosťou speváčky. Keďže už v danom období, teda v 20. rokoch nášho storočia, bol takýto spev skôr zvláštnosťou, usudzujeme, že mohol byť rozšírený ešte v polovici minulého stroročia. Nie však vo veľkej miere, pretože hlavným charakteristickým znakom ornamentálneho spevu je intímny, citový prejav jednotlivca. Stopy po takomto speve je možné nájsť - pravda, začiatkom druhej polovice nášho storočia už len v reziduálnej podobe, i v zápisoch ďalšieho zberateľa ľudových piesní dr. Janka Blahu. Ten vo svojich početných rukopisoch, venujúc sa v nich ľudovej piesni, uvádza viacero spevákov zo Sekúl, napr. Annu Krajčírovú, rod. Húškovú, Paulínu Sokolovú, Máriu Kučerkovú a hudobne nadaného Ondreja Maxiána. Pri našom výskume nám cennými informáciami pomohol a tiež zaspieval Marcin Škrabák /nar. r.1907/, bývalý muzikant zo Sekúl.

Z tradičných hudobných nástrojov a nástrojových zoskupení, ktoré fungovali v Sekuliach pri svadbách, tanečných zábavách a rôznych spevných príležitostiach, boli obľúbené gajdy. Podľa dotazníkovej akcie z roku 1960, realizovanej pri tvorbe Etnografického atlasu Slovenska, a našich vlastných výskumov boli v Sekuliach funkčné trojhlasné gajdy, t.zn. s dvojitou melodickou píšťalou, burdónovou píšťalou - hukom a nafukovacou trubicou. Je viac než pravdepodobné, že v Sekuliach a v ich okolí sa vyskytovali bežne aj dvojhlasné gajdy, t.zn. s jednoduchou melodickou píšťalou a nafukovacou trubicou, resp. neskôr sa fúkanie pomocou úst zmenilo na mechanické zariadenie s pomocným mechom. Pri tomto najzložitejšom ľudovom aerofonickom nástroji sa predpokladajú rôzne individuálne výrobné postupy a zvláštnosti v zdobení gájd, pretože väčšinou si gajdoši nástroje vyrábali sami. Škoda, že sa nezachoval aspoň jeden exemplár gájd miestnej výroby alebo fotografické a písomné dokumenty o tomto zaujímavom a kedysi rozšírenom hudobnom nástroji. Jeden z posledných gajdošov, ktorého meno si ešte pamätali miestni obyvatelia, bol Venda Kopunič, ktorému hovorili Fajták.

Koncom minulého a začiatkom nášho storočia bola široko - ďaleko známa moravskojánska cimbalová kapela. Podľa viacerých písomných prameňov hrávala často aj v Skalici na tanečných zábavách a pri divadelných hrách. Vtedajšou "módou"

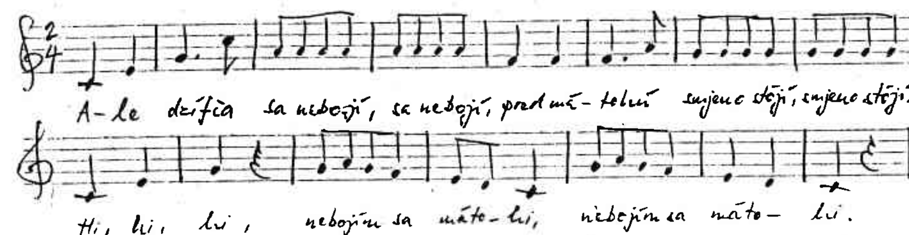
bolo totiž zakomponovať ľudové piesne a hudbu do divadelných predstavení. Keďže v Skalici sedliacka sláčiková hudba nebola, len dychová, tak si Skaličania a najmä organizátor vtedajšieho kultúrneho života dr. Pavol Blaho volali do mesta cimbalovú hudbu z Jánov. Táto spolupráca však nebola vôbec náhodná a ani nie je dôsledkom toho, že by v okolí nebolo takýchto hudieb viac, ale preto, že dr. Pavol Blaho bol poslancom uhorského snemu od roku 1906 práve za volebný okrsok Moravský Sv. Ján. V kapele Jána Šveca - Šidru, sedliaka z Jánov, hrali viacerí muzikanti, pravdepodobne v zostave: dvoje alebo viac huslí, kontrabas, cimbal, klarinet a niekedy aj trúbka. Na klarinet, teda *píščelu* hral strýc Léskovský, na husle Martin Zajíc, ďalšie mená sa nám už nepodarilo zistiť. Je pravdepodobné, že v kapele hrali aj muzikanti zo Sekúl, tak ako tomu bolo v zostave v povojnových rokoch. Ešte v roku 1955 boli pri výskume ľudových tancov zo Sekúl a Moravského Sv. Jána k dispozícii Martin Rusňák /57-ročný/ - vedúci hudby a klarinetista, Ondrej Ježek /44-ročný/ - huslista, primáš a tiež tanečník, Jozef Čižmár /46-ročný/ - klarinetista, Peter Zajíc /asi 52-ročný/ - huslista, sekundáš, Ján Švec - huslista, sekundáš a tanečník, Jozef Janči /asi 53-ročný/ - basista a Štefan Kudla /54-ročný/ - huslista, sekundáš a tanečník zo Sekúl. Uvedený výskum, ktorý vopred pripravoval dr. Kliment Ondrejka, sa žiaľ neuskutočnil.

Tanečné tradície sú v Sekuliach pomerne bohaté oproti iným obciam na Záhorí. Za najstaršie tance, ktoré patria do skupiny tancov tzv. starého štýlu, môžeme považovať tanec označovaný rôzne: *do krepčeňá, krepčeňí*, atď., čo znamenalo všeobecne označenie tanca začínajúceho pomalším predspevom piesne, následným zatancovaním - zakrepčením mládencov, resp. ženáčov a pokračujúceho spoločným tancom s dievčaťom - čardášom na dva kroki, alebo *na tri kroki*. Podobný priebeh mal aj *verbunk*, ktorý tiež radíme k starším tancom. Po zaspievaní mládenci krepčili a keď bolo cifrovania dosť, pochytali si párnice a pokračovali v cifrovaní, alebo prešli do čardášu. Mohli sa však aj pustiť, vykrúcať a robiť podvrtky. Do krepčenia sa hrali rôzne piesne, zo širšieho hľadiska by sme ich mohli charakterizovať ako staršie harmonické piesne, zložené z menších dvoj až trojtaktových motívov a v dvojštvrťovom takte. Verbunkové piesne sa viažu k novšej vývinovej vrstve a sú zložené z dlhších, viactaktových motívov. Označenie čardáš získal takýto tanec - teda spoločný tanec po úvodnom sólovom mužskom tanci - nalepením nového názvu pri rozšírení módneho novouhorského štýlu. Spomenieme aspoň niektoré piesne, ktoré sa spievali pred verbunkom, napr. *Svatojanskí pán gróf, Orešané Orešané, Jakí že to chuapci bili*. Pri starom svadobnom obrade - *sťínaňí kohúta* - tancoval najstarší družba tiež verbunk, ale so zaviazanými očami, snažiac sa šabľou zoťať hlavu kohútovi priviazanému na stĺpku. Raritou je aj ďalší svadobný tanec, resp. tanečná hra - *zbojňícki*, ktorý sa tancoval ešte v 20. rokoch nášho storočia. Spočíval vlastne

v "ozbíjaní" svadobčanov mládencami z dediny, preoblečenými za zbojníkov a ovešanými štrngajúcimi reťazami. Pred zbíjaním si zatancovali tanec so sekerkami, s občasným drepovaním /odzemok/ a búchaním o dlážku, alebo zrážaním sekier za spevu piesne *Páseu Jano tri voli*. Kapitán zbojníkov prehovoril: *Zabíjat sa nebude, ale peňíze tu nenecháme, tí zeberemel Je tu ňejakí svadebňí otec, ten má peňez, kebi peňíze nemjeu, svadbu bi nerobiu. Peňíze mu zeberte, ale neublíšte mu!* Podobne aj ostatných obrali o peniaze. Svadobčania nepozorných zbojníkov zasa chytali a dávali im na krk konské chomúty.

Strašák je tanec, ktorý vznikol zaujímavým spojením mužského verbunku a dievčenskej trasenej polky. Tanečník má pri tanci schovanú tvár za klobúk a tak straší dievča, tá ho však postraší šatkou a spolu si zatancujú polku. Predpoklad voľnej improvizácie tanečníkov pri verbunku a polke dovoľuje nám tento tanec oddeliť od skupiny strofických tancov.

Strašák

1. Jede Janek dúl s kopečka
a proci ňemu dzívečka, ej, dzívečka.
/: hi, hi, hi, nebojím sa mátohi,
nebojím sa mátohi.:/

2. Ale dzífča sa nebojí, sa nebojí,
pred mátohú smjeuo stójí, smjeuo stójí.
/: hi, hi, hi, ...:/

3. Pod dzífčátko do náručá, do náručá,
tam mátohi cicho čučá, cicho čučá.
/: hi, hi, hi, ...:/

Ostatné tance sú zväčša párové tance strofického charakteru a patria medzi novšiu tanečnú vrstvu prichádzajúcu na Záhorie cez rakúske územie. Medzi tance v trojdobom takte patria *ťapšaní, houdň, štajriš, zdvíhaní, zahradňíček /Povjes mi má miuá/, mazurka /Na Bílej hore/, volc, hubičkoví, šátečkoví*, medzi dvojdobé *šotiš* polka */šotiška/*, židofka */židofskí/, opluvanec, rajdovňák*, tri druhy polky - *trasená, chodzená, polka na šest*, ďalej Stojí hruška */hruškárská/* - tento tanec tancoval chlapec a dve dievčatá a napokon napodobňovacie tance žabák */žabskí/, kovárskí,*

kvočkoví. Opisom tancov sa zaoberal Kliment Ondrejka, ale najmä Juliana Kučerková, v našom príspevku uvedieme len niektoré piesne k tancom.

Ťapšaní

1. Visokí vŕšek, la, la,
cichá dolina, la, la,
zalúbiu sa mi šuhajek
s pjekníma černíma očama.
A já ho ráda mám,
své srdéčko mu dám,
povidat si nedám,
a já ho ráda mám
srce mu dám.

2. Kebi mamička, la, la,
svého tacíčka, la, la,
tak velice ráda mjeua,
tak jak já svojého Jaňíčka.
Nebráňiua bi mi,
uvjeriua bi mi,
že sem mu šáteček,
zelení vjeneček
dávno daua.

Houáň

1. Vidzeua sem houáňa
po ulici íci,
mjeu on pjekní strapeček
na bíuej čepici.
Počkaj ti dzívečko proklatá,
co na to povjedzá váš tata,
houáň neňi pro tebja,
s ňím sa nedá žíci.

2. Vidzeua sem houáňa
po ulici íci,
mjeu on pjekní strapeček
na bíuej čepici.
To sa ťi dzífča neopuací,
co na to povjedzá twá maci,
houáň neňi ...

Štajriš

1. Úka zelená, neposečená
rostne na ňí kvící,
do sce dzífča mjet
mosí za ňím jet,
ket mjesíček svící.
Na tej úce, na rovince,
jak sa tá trávička seče lachče,
cha, cha,
na tej úce, na rovince,
jak sa tá trávička seče lachče.

2. Já sem dzífča mjeu,
já sem za ňú jeu,
ket mjesíček višeu,
ona nespaua,
na mja čekaua,
bich í v náruč prišeu.
Na tej úce, ...

3. Stáua pri bránce,
jedua rezance,
mjeu sem veliký huat,
sceu sem kúšťíček
za pár hubiček,
ona nesceua dat.
Na tej úce, ...

1. Má miuá má heskú,
vidzeu sem prez desku,
má miuá má heskú
šňurovačku.
Trala, la, la, ...

Žabák

Sedzí žaba v jačmeňi, v jačmeňi,
aňi o ňí čert neví, čert neví.
Sedzí žaba, sedzí žaba,
sedzí žaba, sedzí žaba,
sedzí žaba v jačmeňi, v jačmeňi,
aňi o ňí čert neví, čert neví, kvá.

Opluvanec

1. Kamže ideš Mojžišu, Mojžišu,
strela já tvoju dušu, hep, hep, hep.
/: hep tfí, hep tfí, hep tfí, hep, hep, hep, :/
tfí, tfí, tfí.

2. A já idem dopredu, dopredu
a rak ide dozadu, hep, hep, hep.
/: hep tfí, ... :/,
tfí, tfí, tfí.

Na bohaté tradície v obci s úspechom nadviazala Mária Kučerková /1921-1980/, rodáčka zo Sekúl a učiteľka na miestnej základnej škole a po nej dcéra Juliana Kučerková. V školskom roku 1971-72 založila M. Kučerková detský folklórny súbor Sekulánek na podnet vyhlásenia detského hnutia *"Pri prameňoch krásy"*. Deti vyhľadávali a zapisovali hry, riekanky, piesne a tance, ľudové zvyky a múdrosti. Súbor dosiahol veľa úspechov, vypracoval sa medzi najlepšie detské súbory na Slovensku. V súčasnosti súbor nepracuje, ale prostredníctvom rozhlasových nahrávok sa môžeme aj dnes započúvať do širokého repertoáru tohto osobitého, štýlovo čistého a interpretačne vynikajúceho telesa. Dôkazom toho sú aj televízne programy *F Sekulech okouo Vánoc, Prímite z radoscú, Chodenie po lete a Čierna hodinka*.

Kornélia Emrichová, Sekulánek v r. 1982

Alexander Hajdin, Sekulánek v r. 1982

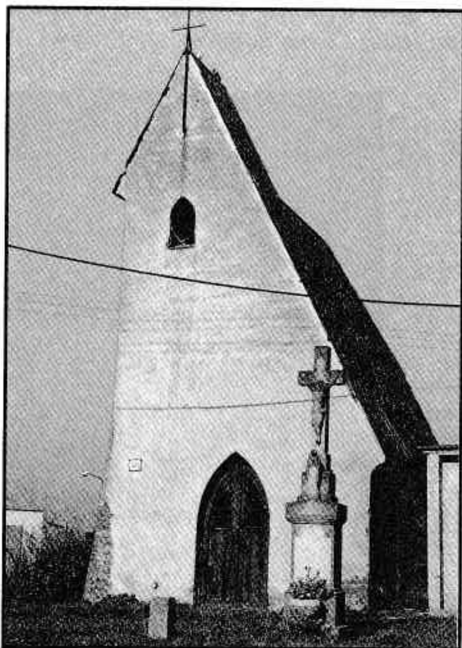
Tradície Sekúl sú súčasťou záhorskej hudobno - tanečnej kultúry. Z hľadiska piesňového tu nachádzame vzácne archaické piesne, väčšinou kvinttonálne a kvarttonálne s melodickým vybočením na spodnú sekundu. Tieto piesne boli kedysi všeobecne rozšírené na moravsko-slovenskom pomedzí, ešte dnes ich s malými melodickými a textovými obmenami nachádzame na Morave, najmä na Horňácku. Najbohatšie zastúpená je novšia piesňová vrstva, ktorú tvoria durové a molové piesne veľkého rozsahu a formy. Väčšina tancov nesie vplyv západoeurópskej hudobnej kultúry, ale s výraznou regionálnou a lokálnou modifikáciou, takže ich slovenský ráz je nesporný.

Pramene:

Kučerková,J.: Tance zo Sekúl. Osvetový ústav, Bratislava, 1984.
Ondrejka,K.: Materiály z výskumov tradícií západoslovenského kraja. Bratislava, 1979.
Ondrejka,K.: Svätojánske a sekulské drobnosti. In: Hudba, spev a tanec X, 1967.
Blaho,J.: Za pesničkami na Záhorí. In: Zborník Záhorského múzea v Skalici III, Skalica 1972.

STAVEBNÉ PAMIATKY

Štefan Zajíček

Kaplnka z roku 1888

Z hľadiska urbanizmu Sekule charakterizuje typ dedinského sídla vretenovitej zástavby s rozšíreným stredom, kde sú situované ohradené areály kostola a kaplnky.

Rím. kat. kostol Narodenia Panny Márie predstavuje historizujúcu novogotickú stavbu bazilikárneho typu, pochádzajúcu z roku 1878. Trojloďová stavba korpusu kostola s vyššou a širšou hlavnou loďou má polygonálne uzatvorené kňazište s opornými piliermi so strieškami. V interiéri kostola je hlavná loď s plochým pravouhle členeným stropom otvorená do bočných lodí, polkruhovo ukončenými arkádami, ktoré sú aj pod chórom. Pristavená štvorboká hranolová veža je uzatvorená polygonálnou strechou. Vnútorné vybavenie kostola pochádza z obdobia jeho postavenia. Na hlavnom oltári je obraz Narodenia Panny Márie s výjavom matky a otca s dieťaťom od neznámeho autora. Na rímse kňazišťa, v miestach pri začiatku rebier klenby, sú umiestnené polkruhové mozaiky s námetom štyroch evanjelistov. Aj ďalšie bočné oltáre sv. Dominika s pozostatkami troch košických mučeníkov a sv. Srdca sú vyzdobené obrazmi od neznámych autorov. V ohradenom areáli kostola sa nachádza pomník sv. Jána Nepomuckého s barokovo dynamickou kolorovanou postavou svätca, pochádzajúci podľa nápadného vročenia z roku 1797.

Pohrebná kaplnka Sedembolestnej Panny Márie. Jej základom je staršie jadro pochádzajúce zo stredoveku, naposledy prestavané v minulom storočí. Predstavuje predĺženú centrálu s polkruhovým kňazišťom a pristavaným štítovým priečelím s vežičkami a kruhovým oknom, ktoré má predstavaný portikus, vstup, ukončený trojuholníkovým štítom. V interiéri kaplnky je na hlavnom oltári umiestnená drevená ľudová pieta s polychrómiou. V ohradenom okolí kaplnky sa nachádza roztrúsených asi desať rôznych náhrobníkov a stavba kamennej jaskyne vo vnútri so soškou Panny Márie Lurdskej z 20. storočia. Najstaršie zachované kamenné náhrobníky v tvare krížov s ramenami ukončenými v tvare trojlistov a s vyrytým textom pochádzajú z 18. storočia, z obdobia baroka. Z obdobia klasicizmu pochádzajú kamenné náhrobné kríže s trojlistovými tvarmi ramien kríža umiestnené na kamennom kubuse podstavca a potom dva zaujímavé náhrobníky s bohato zdobenými ručne kovanými kovovými krížmi, umiestnenými na nízkych kamenných podstavcoch. Hneď vedľa kaplnky je postavený pomník padlých v 1. svetovej vojne, ukončený súsoším anjela s krídlom skláňajúcim sa nad zomierajúcim vojakom.

Pri ceste smerom na železničnú stanicu v ulicovej zástavbe obce je situovaná **kaplnka, postavená v roku 1888** v rustikalizovanom novogotickom slohu. Jednoduchá vežovitá fasáda kaplnky má v dolnej časti vstup s lomeným oblúkom a v hornej časti je ukončená neobvykle asymetricky riešenými ramenami štítu. Vlastný korpus kaplnky skrytý za prednou vežovitou fasádou má vysokú polvalbovú strechu, na bokoch dvojice drobných okien s lomenými oblúkmi a na stene rovno zakončeného kňazišťa je úzke vysoké okno s lomeným oblúkom. V interiéri kaplnky s oltárom sa uplatňujú farebné sklá okien so žltou krížovou kompozíciou.
Vedľa kaplnky stojí bohato profilovaný kamenný kríž s ukrižovaným, pod ktorým stojí ďalšia plastika svätca. V tejto časti Sekúl je situovaná i štvorboká hranolová stavba Božej muky, horizontálne výrazne členená plastickými rímsami na dve časti ukončené strechou s krížom. V hornej užšej časti stavby Božej muky je umiestnený polkruhovo ukončený výklenok so soškou Panny Márie so zopnutými rukami.

Použitá literatúra a pramene: Súpis pamiatok na Slovensku, zv. III., Bratislava 1967, str. 87.
Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, zv. III., Bratislava 1978, heslo Sekule, str. 17.
Kultúrne nehnuteľné a hnuteľné pamiatky zapísané v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok SR.

POVESŤ O PUSTOVNÍKOVI PETROVI

Za panovania Belu IV., kráľa uhorského, na severnej strane sekulského chotára stála drevená pustovňa. Keď ostatný pustovník zomrel, prišiel odkiaľsi muž obrovského vzrastu, odený rytierskym rúchom, privedúc so sebou asi desaťročné dievčatko. Po nejakom čase zamenil svoje vojenské rúcho za pustovnícku kamžu a obchádzajúc okolité dediny, vyučoval pospolitý ľud o veciach, ktoré sa vzťahovali na Pána Boha a na život náboženský. Rozprával im aj o cudzích krajinách. Ľud si tohto muža veľmi obľúbil a schádzal sa k pustovni. Aj bezbožníci a lotrovia prichádzali k nemu a poslúchnuc rady jeho, obrátili sa k Bohu. Dvanástich takýchto kajúcich sa lotrov prijal do svojej služby. Na živnosť si však sami museli zarábať. Z usporených peňazí každý si musel kúpiť rýchlonohého koňa. Keď im raz dal rozkaz, aby si kúpili vojenskú výzbroj, začudovali sa, ako môže pustovník žiadať od nich takýto nákup. Pustovník uhádol ich myšlienky, a preto riekol k nim: "Čudujete sa môjmu rozkazu. Musím vám však oznámiť, že nám hrozí nebezpečenstvo. Videli ste včera toho pocestného mnícha, ktorý ma navštívil? On mi doniesol z Poľska chýr, že tam ruskí kupci rozprávali, ako veľký národ Tatárov strojí sa prekročiť hranice Európy. Sú to ľudia malí, ale krvižízniví, ktorí veľmi dobre vedia jazdiť na svojich malých koňoch. Iste neminie dlhý čas a vrútia sa do zeme Rusov a keď premôžu tento národ, cez Poľsko dohrnú sa k nám. Aby nás teda nenašli nepripravených, musíme sa chystať k obrane. Pustovníkovi druhovia boli v krátkom čase vyzbrojení. Teraz už len jemu chýbal kôň. Mních, ktorý už raz bol u ňho, priviedol mu po čase žrebca. "Peter, tento koník bude divy robiť, keď sa sem dohrnú Tatári", riekol mních k pustovníkovi. "Myslíš Kazimíre? Ja tiež úfam ," odpovedal

pustovník, ktorého odteraz budeme volať Petrom.

Ruský kupec, od ktorého som žrebca kúpil, sa mi zabožil, že žiadon Tatar neujde pred týmto tátošom, keď jeho jazdec bude chcieť odťať nejakú tatarskú hlavu". "A kdeže si ho kúpil Kazimíre?" "V Krakove" - odvetil mních. "Ruský kupec od Uralu poukazoval mi všetok svoj tovar a naposledy aj jedného koníka, ktorého mal o voz uviazaného a mal na pysku drátený košík." "Načo má košík tento koník? - opýtal som sa kupca. "Nato, aby nehrýzol", - odpovedal kupec. "Avšak hockoho nepohryzie, len Tatara. Keď bol ešte žriebäťom, vpadli Tatari do nášho kraja a medzi inými uchvátili aj matku tohto žriebäťa. Žriebä sebou vzjať nechceli, lebo bolo ešte malé, odháňali ho prútami a palicami. Žriebä som doniesol domov a všelijakými zelinami som ho vyliečil. O rok prišli znovu Tatari, aby spustošili naše majetky. Môj koník, ako ich zočil, rozbehol sa medzi nich a začal im odhrýzať nosy a uši. Tatari sa dali na útek. Ja som koňa kúpil pre teba, Petre", - doložil Kazimír. "Ach ako sa teším tvojej starostlivosti o mňa, len jedna vec mi zapaľuje nepokoj v srdci: čo bude s mojou dcérou Ľudmilkou?" "O to je najmenšia starosť" - odvetil Kazimír. "Dnes obchodím okolité obce cielom vyzvania ľudu, aby sa chystal ku obrane proti nepriateľovi, ktorý dozaista vtrhne do týchto krajov. Keď sa vrátim, poradíme sa, čo urobíme s Ľudmilkou, kým budeme zápasiť s nepriateľom. Na dnešný deň prepustíš mi toho tatarského koníka, nech sa aj on oboznámi s tunajším okolím."

Po týchto slovách vyhodil sa mních na koníka a po krátkom cválaní octnul sa pred sekulským kostolom. Celá dedina bola ako vymretá. Kazimír cválal do farského dvora. Na dvore ležal poviazaný farár, majúc handrou zapchaté ústa a okolo ležali dorúbaní jeho sluhovia. Kazimír slezúc s koňa, odstránil handre z úst farára. Keď farár prišiel k sebe, začal v krátkosti rozprávať. "Zbojnícke čaty z Rakúska dnes ráno vtrhli do našej dediny. Pobrali všetko, čo malo dajakú cenu. Obyvateľov obce prinútili, aby im korisť odniesli k Morave. Ja so sluhami som sa im postavil na odpor. Mňa ovalili drúkom a sluhov dosekali a potom celú faru vyrabovali. Do kostola sa však nedostali, lebo ja som kľúče dobre ukryl a dvere železom pobité sa im vylomiť nedali. Mnohí obyvatelia ušli k brezovému hájiku, kde je chalupka tvojho brata Petra." Sotva farár končil svoju reč, zrazu trinásť ozbrojencov vbehlo do farského dvora. Bol to Peter so svojou družinou. Po vysvetlení veci vydali sa za zbojníkmi k prievozu rieky Moravy.

Neďaleko prievozu horí veľká vatra. Okolo nej zbojníci pečú pečienku. O strom je uviazaný sedliak v dlhej halene. Jeho oči a tvár prezradzujú bolasť a zúfalosť. Akoby aj nie, keď bol tak priviazaný k stromu, že mal prsty krvou podbehuté. Zbojníci sa vysmievali z jeho múk. "Budeš visieť Juro, len trošku počkaj, nech sa napapkáme z tvojho vola. Kto nadáva poctivým chlapom do zbojníkov, tomu sa tak vedie ako tebe." Zprava pri samej Morave sedeli chlapi v halenách a pri nich ženy s deťmi. Boli to Sekulania, čo mali cez Moravu prenášať korisť zbojníkom.

Zrazu z lesa opatrne vynorí sa postava Petra pustovníka v rytierskom obleku a za ním hneď Kazimír v mníšskej kamži. Šepkom vyzvali chlapov, aby každý chytil dačo do ruky. Chlapi na tichý povel Petrov pochytali sa za ruky a ako reťaz roztiahli sa v tú stranu od hustého lesa. Na znak Petrom daný zo sto hrdiel zahrmelo mohutne: "Mor ho, mor ho!" a v jednom okamžiku zavrela živá reťaz pri ohni sediacich a nič netušiacich zbojníkov. Zbojníci vidiac situáciu, poddali sa. Po tomto zasadol súd. Súd bol nemilosrdný. Zbojníkov povešali.

SEKULE - *publikácia vyšla ako príloha časopisu* ZÁHORIE, *ročník V.,č.5/96*
Náklad: 2500 ks, **Tlač:** RECO print servis Senica
ISBN 80-85446-27-8

Ktorého z nich ste pritúlili ako prvého?

Lužických Srbov, najmenší slovanský národ, ktorý doteraz zúfalo bojuje o prežitie v nemeckom mori. Počul som o nich za vojny. Už v roku 1945 som sa stal členom *Společnosti přátel Lužice* v Prahe a v roku 1946 som získal prvú lužickosrbskú knihu. Osvojil som si dolnolužickú srbčinu a už veľa rokov tam občas dačo uverejňujem. Niekoľkokrát som Lužicu navštívil a mám tam priateľov.

Tento Váš najstarší koníček sa teda toho roku dožíva päťdesiatky. Popíšte našim čitateľom, ako ste sa dostali k druhému v poradí - archeológii.

Náhodou! V rokoch 1951 až 1953 som musel podľa § 39 vojenčiť v Nitre. Dakedy v zime roku 1952 ma upútal plagát tamojšieho Archeologického ústavu a zo zvedavosti som šiel na prednášku s diapozitívmi o prvých roľníkoch. Na jar 1953 som potom našiel v Kunove prvé čriepky z mladšej doby kamennej. Tak som vysadol na koníčka, ktorý ma nosí už vyše 40 rokov. Najprv som preskúmal kunovský chotár, potom postupne ďalšie a ďalšie, až ich napokon bolo 32.

Usmerňoval vás dakto, alebo ste pracovali na vlastnú päsť?

Nie. Nechcel som byť len zberateľom, ale aj sa veci rozumieť. Preto som bol od počiatku v styku s archeológmi Slovenského národného múzea v Bratislave a študoval som odbornú literatúru. V roku 1960 som sa stal členom Československej archeologickej spoločnosti a nadviazal som spoluprácu s Archeologickým ústavom SAV v Nitre.

Ktoré nálezy vás najviac potešili?

Potešili všetky. Vždy som šiel v nádeji, že dačo nájdem. A keď som našiel, mal som z toho radosť. Najväčšiu iste z tých najstarších nálezov z paleolitu /staršej doby kamennej/. Takým bol napríklad pästný klinok z hnedého kremenca. Odborník na paleolit Dr. Juraj Bárta určil jeho vek na 50 až 55 tisíc rokov! Pekné bolo aj mousteriénske oblúkovité driapadlo, ktoré používali neandertálci v strednom paleolite pred vyše 40 tisíc rokmi. No a nikdy nezabudnem ani na bielou patinou pokrytý listovitý hrot z mladšieho paleolitu, ktorý ležal v zemi vyše 30 tisíc rokov.

Za viac ako 40 rokov ste nazhromaždili veľké množstvo nálezov. Ako ste s nimi naložili?

Paleolitické som odovzdal Archeologickému ústavu SAV v Nitre a ostatné, počnúc mladšou dobou kamennou a končiac stredovekom, som v roku 1983 daroval Záhorskému múzeu v Skalici. Bolo to vyše 15 tisíc kusov čriepkov a nástrojov zo 185 nálezísk.

Chodiť celé hodiny po poli, nebolo to únavné?

Vôbec nie. Pestoval som tak vlastne turistiku a pritom som vždy o niečom premýšľal. Dakedy som popustil uzdu aj fantázii. Keby, reku, vynašli taký prístroj, do ktorého by som vložil povedzme kamenný nástroj a na obrazovke by sa ukázal jeho

niekdajší majiteľ, chlpatý neandertálec i príroda okolo neho.

Nezľakli by ste sa ho, keby na vás gánil z obrazovky?

Objavenie Kratnova, 1962

Ani nie, veď dnešní ľudia sú nebezpečnejší. A aj ja som sa raz nechtiac stal postrachom. Vybral som sa preskúmať plošinu na kopcoch medzi Prietržkou a Mokrým Hájom. Z výšky vyše 100 metrov nad okolím sa naskytol krásny rozhľad. Tu sa, reku, mohli túlať aj pravekí lovci a stratiť dajaký nástroj! Kráčal som zamyslený oráčinou popri poľnej ceste. Zrazu sa ku mne spredu blížilo osobné auto. Zastalo, vyklonila sa z neho neznáma pani a prísnym hlasom sa ma spýtala, či dakoho hľadám. Reku, nie, ja len tak... Nechcelo sa mi strácať čas vysvetľovaním. Dvere sa zabuchli a auto uháňalo do dediny. A zrejme tam vyvolalo poplach, lebo o chvíľu stadiaľ "prifrčalo" ku mne ďalšie auto. Vystúpil z neho starší muž, predseda družstva a spýtal sa ma, či som z ministerstva. Prekvapený som krútil hlavou, že nie. Musel som však s kartami von a vysvetlil som mu, kto som a čo hľadám. Očividne sa mu uľavilo. Zdôveril sa mi, prečo som vzbudil taký rozruch. Ministerstvo ich vraj núti, aby tu vysadili ďalšie hektáre viniča. Bránia sa. Priviedlo by ich to na mizinu, lebo tie, čo sú tam vpravo už roky vysadené, iba krpatejú, nerastú, ani nerodia. V podloží je vraj akási nepriepustná vrstva, ktorú korene nemôžu preraziť.

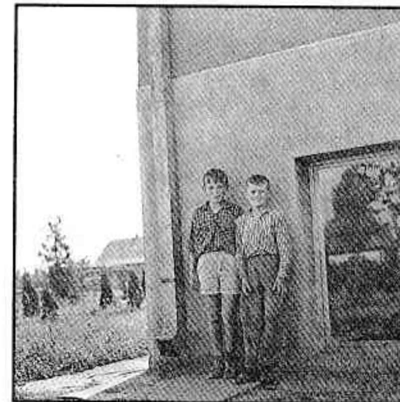
Čím iným ste sa zaoberali okrem archeológie?

V roku 1958 ma škola poslala na vlastivedné školenie do Trenčína, a tak som sa chtiac-nechtiac stal vlastivedným pracovníkom. Vlastiveda má však veľmi pestrú náplň činnosti. Má objavovať prírodné zaujímavosti okolia, zaznamenávať nárečové zvláštnosti, zvyky, folklór, ľudový odev a zbierať materiál k histórii obce. Nuž, tak sme ešte toho roku založili v Senici Okresný vlastivedný krúžok. Jeho členmi bolo 9 dospelých /z nich žije už len profesor Michal Schmidt/ a asi 30 žiakov od piateho ročníka vyššie. Mávali sme schôdzky s prednáškami a výstavami. Asi päť rokov sme vydávali vlastivedný bulletin. Na jar som chodieval so žiakmi na archeologický prieskum a zber. Spolu s Jankom Mihálom, Milanom Joríkom a Vladom Holickým z Hlbokého sme roku 1962 objavili miesto, kde kedysi stávala stredoveká osada Kratnov. Oliver Krátky z Rohova a Karol Útrata zo Smrdákov prinášali nálezy z tamojších polí. Pomáhali i žiaci z Čáčova. Celé letné prázdniny sme zase každé dva týždne chodili na vlastivedné vychádzky či výlety do blízkeho okolia. Všetci sa na ne

vždy tešili.

Počula som, že v Senici malo vzniknúť múzeum.

Malo to byť okresné vlastivedné múzeum, zatiaľ čo skalické by sa bolo zmenilo na mestské. Zišlo z toho však, lebo mestu sa nepodarilo získať na tento účel vyhliadnutú budovu /terajšiu Hornozáhorskú galériu/. U členov vlastivedného krúžku to však podnietilo zberateľskú činnosť. Hlbocký evanjelický farár Juraj Chochol daroval nádejnému múzeu poklad strieborných mincí nájdených v Hlbokom, zachránili sme časť mamutieho kla pri stavbe Kunovskej priehrady, na ktorý nás upozornil bagrista Emil Barták z Kunova. Žiačky zo Smrdákov doniesli hlinené nádoby a mužskú kabaňu z modrého súkna, Janko Koprla zachránil starovolútové čriepky zo Senice, Eugen Malík sa zaslúžil o záchranu veľkého pokladu strieborných mincí na Štefánikovej ulici, Ladislav Eliáš daroval viacero pohľadníc zo starej Senice, Jožko Jelínek staré knihy a listiny. Nezaháľali ani ďalší. Rád si spomínam na Lajka Chrenku, Dušana Theberyho, Aničku Horváthovú, Boženu Pausovú, Pavelkovú, Nemcovú, na Karola Kuruca, Stana Nedobu, Petra Rusňáka, Vila Ďuriša, Mira Bezdeka, Milana Korčáka a ďalších. Všetci boli vtedy veľmi usilovní. Len dvoch - troch občas stretávam v Senici. O ostatných neviem, kde ich osud zavial a či by som ich po toľkých rokoch poznal. Veď sú už päťdesiatnici!

O. Krátky z Rohova a K. Útrata zo Smrdák

Archeológii ste sa venovali od jari do jesene. Čo ste robili v zime?

V rokoch 1959 - 1970 som cez zimné a polročné prázdniny navštevoval starých ľudí v 73 obciach Senického okresu. Zapisoval som si chotárne názvy, nárečové javy, dozvedel som sa o ľudovom odeve a čo to aj z histórie obce. Najviac ma upútalo nárečie obce Hradišťa pod Vrátnom. Je akýmsi do značnej miery stredoslovenským ostrovčekom na Záhorí. Štúdiu o ňom, nárečové slová zo Záhoria, vyše 4 tisíc chotárnych názvov, jazykové pamiatky po pohraničných strážcoch /Maďaroch, Sikuloch a Plavcoch/, ktorí tu od 11. do 13. storočia strážili hranice, spolu vyše 500 rukou písaných strán formátu A4 som roku 1987 odovzdal Jazykovednému ústavu Ľudovíta Štúra v Bratislave.

Vyčerpal sa tým okruh vašich záľub a početný stav vašich koníčkov?

Možno by sa tak bolo stalo, keby mi nebol "podkúril" bývalý kolega z Jablonice Viktor Šemmer. Ako člen Slovenskej archeologickej spoločnosti i Slovenskej histo-

rickej spoločnosti ma bez môjho vedomia doporučil za člena Slovenskej historickej spoločnosti. Iste nie podľa starého slovenského zvyku, že keď jemu zdochla koza, nech zdochne aj mne. Bol to dobrý človek a rád naňho spomínam. V roku 1966 ma prijali, a tak som sa stal "historikom na úver". Aby som úver splatil, musel som viac rokov študovať všeobecnú a zbierať materiál k regionálnej histórii. Od roku 1984 som v Kunove každoročne na hody pripravoval výstavy z dejín obce. Tohtoročná výstava Senica od praveku do konca 16. storočia bola už dvanásta a v septembri ju preniesli i do Senice.

Za rozhovor ďakuje Viera Drahošová

CHRÁNENÁ KRAJINNÁ OBLASŤ MALÉ KARPATY

Jaroslava Zvadová

Chránená krajinná oblasť bola vyhlásená v roku 1976. Rozprestiera sa na západnom Slovensku, podľa súčasnej výmery s rozlohou 65.504 ha sa zaraďuje k rozsiahlejším chráneným územiam na Slovensku, ako sú napríklad Kysuce, Východné Karpaty. CHKO Malé Karpaty má vďaka svojej geografickej polohe a geologickému zloženiu viacero špecifík.

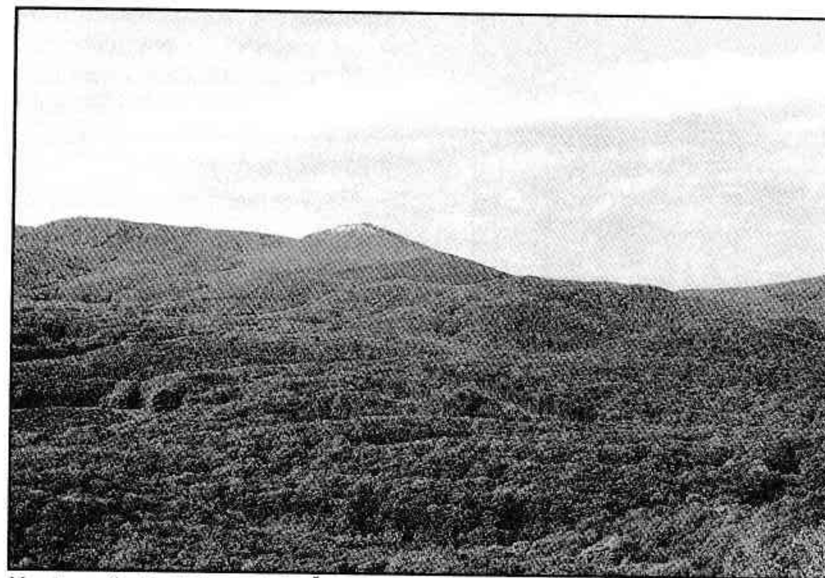
Je to najviac k juhozápadu vysunuté jadrové pohorie vnútorných západných Karpát. Pestré geologické zloženie /kryštalinikum, druhohorné komplexy, centrálno-karpatský paleogén a neogénne sedimenty/ sa odráža v reliéfe, pôdnych i vegetačných pomeroch. V pohorí prevažuje vrchovinný reliéf /300-700 m n.m./, vyše 80 % plochy chráneného územia je porastených lesom. To je ďalšie špecifikum, lebo hoci nejde o pôvodné lesné porasty, na väčšine územia Slovenska sú tieto nadmorské výšky odlesnené, intenzívnejšie urbanizované, využívané prevažne poľnohospodársky. Pre Malé Karpaty je typický obraz dubohrabového a kyslomilného dubového lesa, v hrebeňových partiách sú rozšírené bučiny. Iný aspekt majú dubovocerové lesy, sutinné horské javoriny, či jelšové slatinné lesy. Okrem ochrany zachovalých lesných spoločenstiev na rôznom geologickom podklade, rôznych expozíciách a sklonoch, predmetom záujmu ochranárov sú aj druhotné lesostepi a stepi, mokraďné spoločenstvá vo vrcholových partiách pohoria a geologické a geomorfologické javy, prevažne krasového charakteru. V druhovej ochrane na území Malých Karpát majú svoje miesto teplomilné a suchomilné rastlinné druhy panónskej oblasti, ale i druhy karpatské. Väčšina živočíchov patrí do formácie listnatého lesa, lesostepí a stepí. Vzácne a chránené

sú mnohé druhy hmyzu, plazov, vtáctva.

Osobitné postavenie v ochrane rastlinných druhov má listnatec jazykovitý - Ruscus hypoglossum, ktorý v Malých Karpatoch dosahuje severnú hranicu svojho rozšírenia. Je to zároveň jediná oblasť Slovenska, kde sa tento pravdepodobne treťohorný relikt vyskytuje. Štylizovaný obrázok tejto vzácnej a chránenej rastliny je zakomponovaný aj v embléme Chránenej krajinnej oblasti Malé Karpaty.

koľko storočí. Vytvorila sa tak zvláštna, dnes už historická štruktúra krajiny, ktorá má svoje krajinnoestetické hodnoty. Ekotónové pásmo je bohaté na teplomilné druhy fauny a flóry.

Správu územia, ktoré má pretiahnutý tvar v dĺžke 100 km od Devína k Novému Mestu nad Váhom, teda v smere JZ-SV, zabezpečujú siedmi pracovníci. Krátku informáciu o špecifikách CHKO Malé Karpaty sme uviedli v snahe priblížiť rôznorodú

Navrhovaná prírodná rezervácia Čierna skala

Malé Karpaty obklopujú z väčšej časti nížiny Viedenskej panvy. Sem sa v minulosti sústreďovali socioekonomické činnosti v regióne s výnimkou lesného hospodárstva, banskej činnosti a ťažby nerastných surovín. Juhovýchodné svahy Malých Karpát sú však intenzívne využívané na pestovanie vínnej révy už nie-

činnosť odborných pracovníkov - botanika, zoológa, lesníka, poľnohospodára, geografa. V spolupráci s odborným asistentom - strážcom a ekonomickou pracovníčkou sú zodpovední za usmerňovanie sociálno-ekonomickej činnosti v zmysle platnej legislatívy v ochrane prírody a životného prostredia.

Ide o odborné vyjadrenia pre štátnu správu k plánom a projektom na všetkých úsekoch hospodárskej činnosti a kontrolu týchto stanovísk. Rovnako rozsiahla je projektová, inventarizačná a dokumentačná činnosť v maloplošných chránených územiach.

PR Bukovina, Foto: Durdovanská

S aktivitou na úseku výchovno-vzdelávacom a propagačnom sa pracovníci Malých Karpát s verejnosťou stretávajú najčastejšie. Sú to prednášky, tématické vychádzky do prírody, letné tábory OP, sprievodcovské služby na exkurziách, poskytovanie propagačných materiálov, realizácia náučných chodníkov, konzultácie pri seminárnych a diplomových prácach... Aj takto sa dostávajú do povedomia verejnosti vedomosti o chránenom území i práci ochranárov.

V tomto roku si pripomenieme 20. výročie od vyhlásenia Malých Karpát za chránenú krajinnú oblasť. Pri takýchto príležitostiach sa zvyčajne bilancuje a predkladajú plány do budúcnosti.

V stručnosti - roky materiálneho a personálneho vybavenia pracoviska boli i rokmi získavania informácií o území a vypracovania základných pracovných materiálov. Dostávali sme sa zároveň do povedomia odbornej i laickej verejnosti. Doplňovanie dokumentačných materiálov a podrobnejšia inventarizácia umožnila prejsť od urýchleného zhromažďovania informácií k ich kvalitatívnemu zhodnocovaniu. V praxi to napríklad znamená úpravu hraníc CHKO, prehodnotenie stavu vyhlásených maloplošných území, obnovu značenia týchto území v teréne a pripravenie podkladov pre novú vyhlášku, vykonávanie regulačných opatrení na ochranu biotopov. Veľmi výrazne sa prejavuje potreba dlhodobého monitoringu flóry a fauny, kvalitnej metodológie a materiálového vybavenia. Finančné i vedomostné investície sa odrazia nielen v kvalite praktickej ochrany prírody, ale zároveň umožnia skvalitniť i služby verejnosti a zdokonalenie enviromentálneho vedomia všetkých, ktorí na území žijú, pracujú, či ho len navštevujú; zabezpečenie lepšej informovanosti je vlastne ďalším z našich dlhodobých plánov.

Pri tejto príležitosti chceme poďakovať pracovníkom mestských a obecných samospráv, štátnej správy, vysokých škôl a viacerých vedeckých inštitúcií, ako i členom dobrovoľných ochranárskych organizácií za aktívnu spoluprácu, ktorá, veríme, bude i naďalej pokračovať.

Oslavy 600. výročia udelenia mestských privilégií Senici

Výstava Ján Mudroch - kresby /1930-1968/

Pri slávnostnej príležitosti okrúhleho 600. výročia udelenia mestských privilégií Senici pripravila Hornozáhorská galéria v Senici výstavu kresbového diela významného slovenského umelca Jána Mudrocha, pochádzajúceho zo Sotinej, kde sa 28. marca 1909 narodil v početnej rodine detí kožušníka, neskôr roľníka Pavla Mudrocha.

Mudrochova kresba svojím impresívnym maliarskym podaním splýva v mnohých ohľadoch s jeho maľbou a mnohé maliarove kresbové diela sú na rozhraní obidvoch žánrov. Ján Mudroch patrí na Slovensku medzi nie mnohých autorov, ktorí sa intenzívne, po celý život venovali kresbe, ako prejavu, ktorý je považovaný pre svoju bezprostrednosť, spontánnosť za okno do duše umelca. Dosiahnutými výsledkami svojej dlhoročnej tvorivej aktivity v oblasti kresby sa Ján Mudroch zaradil medzi najvýznamnejších majstrov tohto na úprimnosť, bezprostrednosť vyjadrenia náročného komorného prejavu na Slovensku, ale aj v širšom zahraničnom kontexte.

Autorovu kresbu charakterizuje intenzívna výbušnosť prejavu, kde na neveľkom námetovom okruhu portrétov, aktov, zátiší rozvinul celú škálu prístupov v kresbovom prejave. Mocný nástup kresbových techník v Mudrochovom tvorivom prejave badáme už počas štúdií v Nowakovej špeciálke na pražskej AVU, kde krátko experimentuje aj v kubistickom názore.

Štúdia mužskej hlavy I. Uhoľ, okolo 1936.

Vrcholné obdobie Mudrochovej kresliarskej tvorby predstavujú 40. roky, kedy sa naplno rozvinul jeho kresbový prejav do mnohotvárnej podoby vlastného výrazu, inšpirovaného kresbovým odkazom jednak starých majstrov Rembrandta, Goyu, ale na druhej strane novodobej francúzskej kresby od rokoka /H. Fragonard/, poimpresionizmu P. Bonnarda a hlavne G. Rouaulta s jeho hrubou čiernou kontúrou, z ktorej žiaria farby ako pri gotickej vitráži. Pohnuté obdobie tesne pred vznikom druhej svetovej vojny podnietilo Mudrocha k intenzívnemu kresbovému vyjadreniu svojho protivojnového zmýšľania v sérii kresieb tragédií, katastrof, nešťastí, figurálnych kompozícií zvieracích tiel koňov a býkov a ľudských obetí v inšpirácii P. Picassom. Vo vojnovom období potom rozvinul tvorbu v nevídanú plejádu kresieb, portrétov, najmä manželky, aktov a zátiší, ovocia a nádob s mocným nábojom tajomnosti, lyriky, ale aj drámy v plastickom kontraste temných a svetlých plôch organizovaných energickou líniou.

Povojnové zaujatie Jána Mudrocha o rozvinutie jednotlivých atribútov výtvarného života v jeho mnohých podobách začas obmedzilo umelcovu tvorivú kresbovú aktivitu, avšak od druhej polovice 50. rokov naberá nové rozmery. V tomto období dekoratívnu kontúru, ohraničujúcu kresbové tvary, v druhej polovici 40. a v prvej polovici 50. rokov vystrieda v 60. rokov linková lyrická kresba, najmä materských motívov. *Štefan Zajíček*

Výstava Drotárske umenie Ladislava Mikulíka

Ďalším výtvarným podujatím v Hornozáhorskej galérii, pripraveným k šesťstoročnici mesta Senice, je výstava Drotárske umenie Ladislava Mikulíka.

Dnes už sedemdesiatšesťročný Ladislav Mikulík žije od roku 1952 v Senici. Za vyše dvadsať rokov sústredenej, ale hravej práce v náročnej oblasti drotárskeho remesla, rozvíjanej až po jeho odchode do dôchodku, sa Ladislav Mikulík, rodák z Veľkého Rovného, povestného strediska drotárskej práce pri Žiline, vypracoval medzi najznámejších tvorcov už takmer zabudnutého drotárskeho umenia na Slovensku.

Rozvíjaním vlastnej fantázie, najmä v oblasti svojej neopakovateľnej figurálnej tvorby, často aj veľkých rozmerov /jedna z jeho drôtených figúr zdobí sieň bratislavského hradu/, postavenej na pevnej báze poctivého zvládnutia starých drotárskych techník, sa mu podarilo presvedčivým tvorivým remeselným spôsobom oživiť invenčné bohatstvo, krásu a poéziu dávneho, už takmer zaniknutého drotárskeho remesla.

Okrem figurálnej tvorby neopakovateľných a u nás vzácnych a ojedinelých drôtených figúr postáv hlavne drotárov, krojovaných postáv, drevorubačov, vinohradníkov, roľníkov a podobne sa na prítomnej výstave autor prezentuje aj početnou kolekciou najrôznejších úžitkových predmetov z drôtu, či už košíkov, podnosov, dekoratívnych tanierov, váz a podobne.

Dúfame, že výstava sa opäť stretne so zvýšeným záujmom verejnosti a bude obohatením programu osláv usporiadaných k okrúhlej šesťstoročnici mesta.

Štefan Zajíček

Monografia mesta

Pri príležitosti 600 ročného výročia udelenia mestských privilégií Senici vydal Mestský úrad v Senici monografiu mesta s názvom **Senica - dejiny mesta**. Zostavovateľ publikácie Dr. Mojmír Benža ju rozdelil do 9. kapitol. V úvode monografie je *Príhovor primátora* Mgr. Pavla Grimma. Prvou kapitolou je štúdia Dr. Dušana Čaploviča *Najstaršie osídlenie Senice*. Na ňu nadväzuje práca Dr. Dariny Lehotskej *Staršie dejiny Senice. Z dejín bývalých obcí Čáčov, Kunov a Sotina*, ktorú spracovali Vladimír Jamárik a Mgr. Miroslav Minďáš, je názov nasledujúcej kapitoly. Kapitolu *Novšie dejiny Senice* spracoval Mgr. Miroslav Minďáš. Časť *Ľudová kultúra Senice a okolia* je od Dr. Mojmíra Benžu. Nasleduje kapitola *Nárečie Senice a okolia* od Dr. Konštantína Palkoviča. Kapitolu *Kultúrno-historické pamiatky* napísal Dr. Štefan Zajíček a na spracovaní kapitoly *Významné osobnosti Senice* sa podieľali Dr. Eva Fordinálová, Mgr. Božena Juríčková a Mgr. Dana Janáčková. V záverečnej kapitole *Senica budúcnosti* načrtol Ing.arch. Imrich Jankovich stavebný rozvoj Senice v nasledujúcich rokoch. Monografiu dopĺňa veľkoryso riešená obrazová príloha. *-pet-*

250 rokov divadelníctva v Holíči

Pred 250 rokmi sa v holíčskom kaštieli začali hrať francúzske divadelné hry. Holíč sa tak stal prvým miestom v celom bývalom Uhorsku, kde sa začalo hrať šľachtické divadlo. Určené bolo pre cisársku rodinu a v Holíči sa zdržiavajúcu šľachtu. Dňa 22. augusta 1746 sa v holíčskom kaštieli konala premiéra Moliérovej hry Mrzúti. Divadelné predstavenia boli spočiatku vo francúzštine a od roku 1756 v nemčine. Prvé slovenské ochotnícke divadlá sa začali v Holíči hrať od roku 1905 a výrazne pozdvihli kultúrnu úroveň mesta.

Účastníci odborného seminára sa lúčia s pozornými poslucháčmi

Spomienkam na túto divadelnú minulosť bol venovaný odborný seminár s významnými osobnosťami z oblasti divadelníctva. V hoteli Baník po úvodnom hudobnom vstupe žiakov ZUŠ v Holíči privítal prítomných hostí primátor mesta Ing. Jozef Hrušecký. Odborné prednášky vzácnych hostí - holíčskeho rodáka Prof. PhDr. Jána Boora, CSc., divadelného vedca, spisovateľa a prekladateľa, Doc. PhDr. Jána Jaborníka, CSc., divadelného kritika a historika /ktorý do 17 rokov tiež žil v Holíči/, Doc. PhDr. Sone Šimkovej, CSc., divadelnej historičky so zameraním na francúzske divadlo a pána Pavla Proksu, holíčskeho evanj. farára v.v., kronikára a historika nášho mesta, budú vydané formou zborníka. Súčasťou slávnostného aktu bolo i poďakovanie prítomným divadelníkom - ochotníkom.

Spomienku na okamihy ochotníckeho divadla v Holíči nám priblížila i výstava fotografií v kultúrnom dome. Najstaršia zachovaná fotografia z divadelného predstavenia Jánošík pochádza z roku 1923 a do archívu mesta ju venoval pán Pavol Dynka, režisér a herec veľkej väčšiny divadelných hier. Veľmi cenné prvé fotografie z roku 1953 na výstavu zapožičal pán Ľudovít Hrnčírik /Voľný vietor, réžia Vincent Okleštek/ a ďalšie fotografie zapožičala pani Alena Gučková, predstaviteľka mnohých hereckých postáv.

Záver večera patril divadelnému predstaveniu, kde známe umelkyne Viera Strnisková a Adela Gáborová v humornej komédii s brilantným hereckým výkonom pripravili prítomným umelecký zážitok. Toto divadelné duo dokázalo nielen pobaviť a rozosmiať obecenstvo, ale aj v spontánnom spoločnom záverečnom posedení spolu s našimi ďalšími hosťami povzbudiť a nadchnúť pre obnovenie tradície činnosti ochotníckeho divadla z predchádzajúcich rokov. Rada by som verila, že sa nám návrat k tejto kultúrnej tradícii podarí. *Helena Huláková*

Otvorenie partnerského múzea vo Schwechate

Mestský úrad a Záhorské múzeum v Skalici obdržali pozvanie na slávnostné otvorenie Mestského múzea v spriatelenom meste Schwechat v Dolnom Rakúsku. Mesto Schwechat odkúpilo rozsiahlu hospodársku usadlosť, ktorej parkovou úpravou vznikol oddychový areál. Tri hospodárske budovy uprostred neho zrekonštruovalo a adaptovalo pre kultúrne účely. Podkrovie a suterén jednej z nich so samostatným vchodom pri čo najmenšom zásahu do pôvodnej architektúry upravilo pre muzeálne účely.

Starosta mesta Schwechat Reinhard Gogola na úvodnej vernisáži 5.10. 1996 zoznámil prítomných s celkovou koncepciou múzea. V priestoroch suterénu je v jednej časti inštalovaná trvalá expozícia, zachytávajúca dve kataklizmy v dejinách mesta v období tureckých vojen a 2. svetovej vojny. Druhá časť je venovaná priateľským vzťahom s nemeckým mestom Freiburg a slovenskou Skalicou. V podkroví je inštalovaná výstava na tému História komunikácie. Súčasťou slávnostnej vernisáže bolo aj napojenie mesta Schwechat na sieť Internetu a odborný seminár k tejto problematike. Múzeum hodlá v ročných až dvojročných intervaloch výstavy na vopred vytypované témy obmieňať a vytvárať k nim databázu informácií pre študijné účely.

Sme radi, že Záhorské múzeum získalo otvorením múzea v spriatelenom meste Schwechat partnerskú inštitúciu, spolupráca s ktorou môže prispieť k vzájomnému obohacovaniu prístupov k muzeálnej práci. *-mz-*

Slávnosť k storočnici školy v Šajdíkových Humenciach

Pri príležitosti 100. výročia postavenia prvej školskej budovy na území dnešnej obce Šajdíkove Humence, ktorá bola do 31.12. 1926 súčasťou obce Borský Sv. Peter, usporiadala Základná škola v spolupráci s Obecným úradom v Šajdíkových Humenciach 27.10.1996 slávnosť, venovanú tejto pre všetkých obyvateľov obce významnej inštitúcii. Obyvatelia obce, žiaci a učitelia, ktorí v škole pôsobia, alebo v minulosti pôsobili, spolu s pozvanými hosťami a priateľmi školy sa najskôr zúčastnili slávnostnej sv. omše v tunajšom chráme sv. Augustína, ktorú slúžil vdp. Anton Hrebík, a popoludní sa stretli v kultúrnom dome, kde riaditeľ tunajšej školy PaedDr. Daniel Bašista pripomenul históriu školy a jej význam vo vzdelávaní mnohých generácií Humenčanov.

Učiteľov, priateľov školy a pozvaných hostí prijala na obecnom úrade starostka obce Margita Beňáková, kde sa zapísali sa do Pamätnej knihy.

Pri tejto príležitosti vydalo Záhorské múzeum v Skalici publikáciu 100 rokov školy v Šajdíkových Humenciach, ktorej prvá kapitola je venovaná histórii obce, druhá zachytáva dejiny školy v jednotlivých časových etapách a tretia sa venuje mimoškolskej a kultúrno-osvetovej práci školy. Textová časť je doplnená obrazovou prílohou. Ako v úvode uviedla autorka a zostavovateľka publikácie PhDr. Mária Zajíčková, pri spracovávaní uvedenej problematiky mala na zreteli skutočnosť, že nie všetky školy majú tak zachované písomné pramene ako škola v Šajdíkových Humenciach, preto práca môže širšie poslúžiť na objasnenie histórie školstva za posledných 100 rokov v špecifických podmienkach menších obcí na Záhorí. *-mz-*

Okresná prehliadka dedinských folklórnych skupín

V kultúrnom dome v Brodskom sa 29.9. 1996 konala Okresná prehliadka dedinských folklórnych skupín, na ktorej sa zúčastnili skupiny z Kuklova, Radimova, Turej Lúky a Brodského. DFSk z Kuklova vystúpila s programom Zimný večer s Mikulášom, v ktorom priblížili divákom, ako sa v nedávnych dobách trávil zimný večer na dedine. Nikto nezaháľal: Ženy driapali perie, deti čistili topánky, muži plietli koše a opravovali náradie. Toto pracovné zanietenie prerušil príchod Mikuláša. Za slovný slovný súboj, ktorý v tomto vystúpení zviedla so svojím manželom pani Malcovičová, dostala ocenenie poroty.

DFSk z Radimova sa predstavila v prekrásnych krojoch s piesňami Radzimovská asentírka. Väčšinu týchto piesní publikum nikdy nepočulo. Za vynikajúci výber a prednes získala skupina ocenenie poroty. Z vedľajšieho regiónu prišla DFSk z Turej Lúky. V programe Pytlikárstvo oboznámili divákov s tým, ako sa na Myjavských kopaniciach spracovávalo konope od pradenia až po pranie plátna. Program dopĺňali spevom a tancom, za čo získali ocenenie poroty. Ján a Alžbeta Belanskí získali za programový výber hlavnú cenu poroty. Domáca DFSk z Brodského pripomenula publiku, že v Brodskom sa tiež kedysi pestovalo a spracovávalo konope. Všetky práce si diváci prezreli v programe Priadky. Na priadkach nikdy nechýbal spev, rozprávanie strašidelných príbehov o vodníkoch a bosorkách a tiež pretriasanie noviniek a klebiet, ktorú sa v obci udiali. Za presvedčivý herecký výkon práve za prednesenie týchto noviniek získala Marta Palkovičová ocenenie poroty.

Marcela Antálková

Opäť úspešné Skalické dni

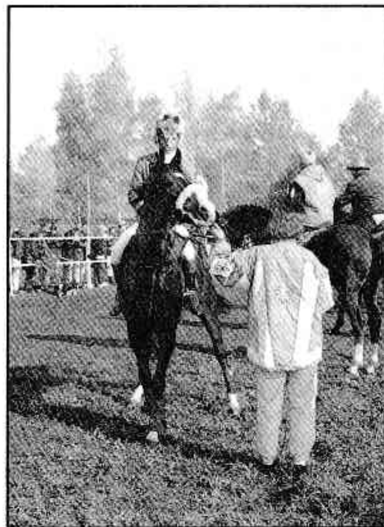
Stred septembra už tradične patril skalickému jarmoku ale najmä sprievodným kultúrnym podujatiam, ktoré niesli súhrnný názov *VI. Skalické dni*. Každý deň jarmoku bol v znamení najmenej jedného kľúčového podujatia. Nedeľné chvíle už tradične patrili ľudovej hudbe a tancu - deťom i dospelým, sobota vážnej hudbe v podaní Slovenského komorného orchestra pod vedením žijúcej legendy Bohdana Warchala a sólistky Evy Blahovej a tiež divadlu s protagonistom Jozefom Dvořákom. Piatok sa niesol v znamení umeleckého "maratónu" v réžii Richarda Fajnora a IKCM Dvere, počas ktorého sa vystriedalo v magicky tvorivom prostredí Jezuitského kostola viacero významných, ale

aj začínajúcich osobností /táto symbióza nie je až taká bežná v umení/, predstaviteľov rôznych druhov a žánrov umenia.

Prvý deň Skalických dní, teda už štvrtok, bol venovaný podujatiam, pripomínajúcim významnú osobnosť slovenskej kultúry, dr. Janka Blahu, prvého slovenského profesionálneho speváka. Vo výstavnej sieni Záhorského múzea sa 12. septembra 1996 konala vernisáž výstavy k nedožitým 95. narodeninám umelca a nasledoval slávnostný koncert Orchestra ľudových nástrojov Bratislava pod vedením Miroslava Dudíka. Ako sólisti vo veľkej sále Kultúrneho domu vystúpili dcéry J.Blahu Helena Jurasovová a Eva Blahová, František Livora a členovia ľudovej hudby Skaličan.

Záhorské múzeum a Mesto Skalica vydali publikáciu *Návraty s piesňou - k nedožitým 95. narodeninám dr. Janka Blahu* autora Petra Michaloviča, ktorá okrem úvodného textu obsahuje podrobné bibliografické a biografické údaje zo života tohto obdivuhodne tvorivého umelca a skalického rodáka. Mesto Skalica a Záhorské múzeum vydali tiež *Spevníček I. ľudových piesní nielen zo Skalice*, ktorý pripravil Peter Michalovič najmä pre školské deti. Spevník bol už expedovaný všetkým deťom na základných skalických školách a dostane sa aj k deťom zo škôl v novovytvorenom skalickom okrese. -pm-

Hubertova jazda

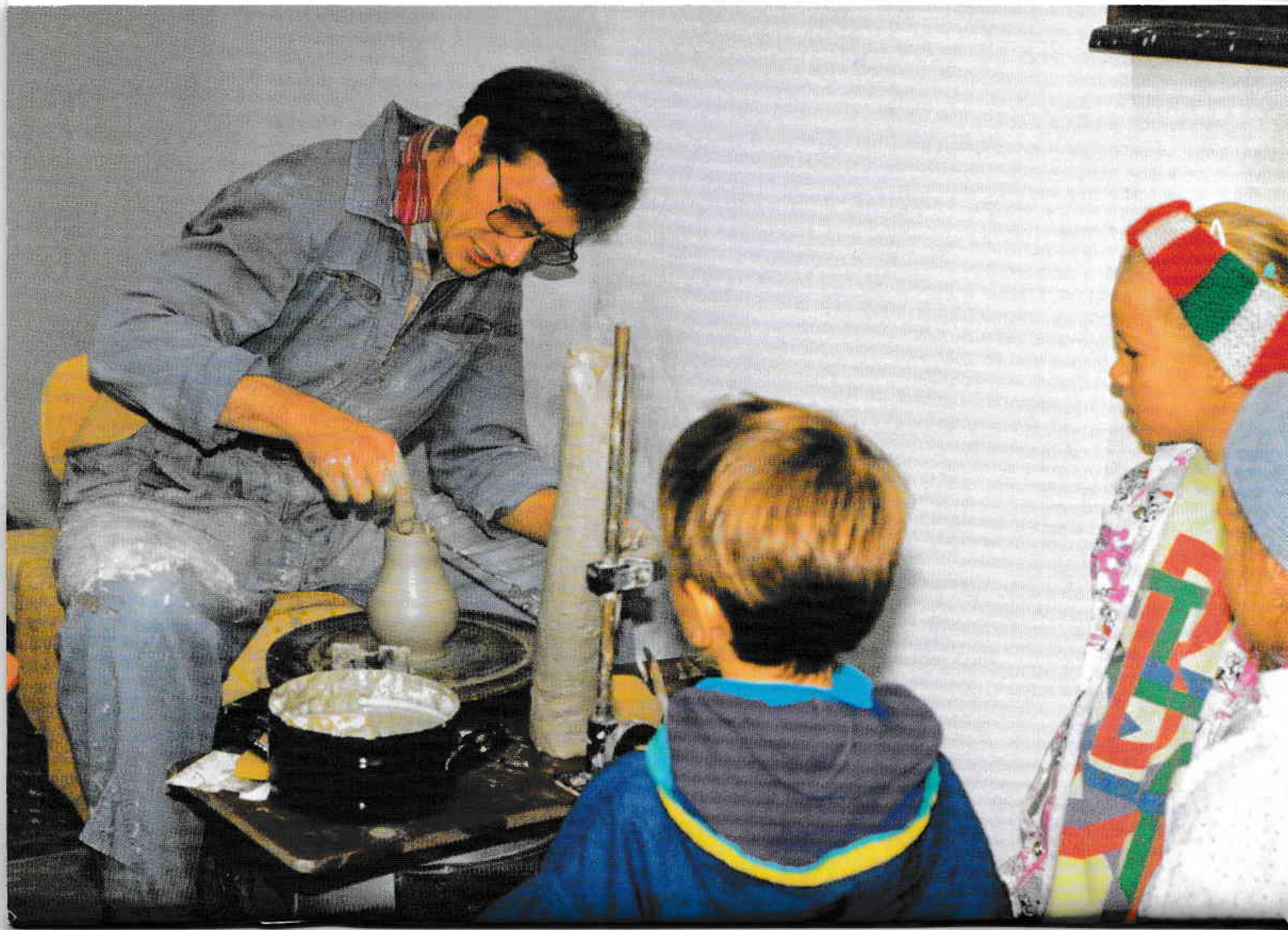
Ľudovít Šara ako "líška"

26. októbra 1996 usporiadali jazdecký oddiel HIPOS, s.r.o. a Poľovné združenie Holíč *Hubertovu jazdu s honom na líšku*. Touto vydarenou akciou organizátori voľne nadviazali na historické tradície jazdectva a parforzných poľovačiek na panstve c.k. rodiny Habsburgovcov a zároveň sa záhorácke stajne, ale i priatelia z Moravy rozlúčili s tohtoročnou jazdeckou sezónou.

Na hone boli prítomní i prednosta okresného úradu v Skalici Mgr. Peter Vallo a primátor mesta Holíč Ing. Jozef Hrušecký.

Hon za usporiadateľov slávnostne otvoril Mgr. Stanislav Matulík. Líščí chvost usporiadatelia zverili súčasnému trénerovi, ale i úspešnému jazdcovi Ľudovítovi Šarovi. Po niekoľkokilometrovom cvale smerom na Budkovany a späť, pri veternom mlyne jazdci zosadli z koní, aby sa občerstvili pripraveným srnčím gulášom. Po prestávke sa zoradili v areáli firmy HYPOS, aby tak pred očami prítomných divákov ukončili hon. Líščí chvost uchmatol jazdec zo Sobotišťa.

Krásne jesenné počasie využilo veľa návštevníkov na odvezenie sa v kočoch s konskými záprahmi. *-pet-*

Záhorie

Vydáva Záhorské múzeum Skalica

vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám, prírode a kultúre Záhoria

5/96 Ročník V. cena 8,- Sk